

Industriemonitor

Jaargang 6 – januari 2002

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2001-2002	= 2001 tot en met 2002
2001/2002	= het gemiddelde over de jaren 2001 tot en met 2002
2001/'02	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2001 en eindigend in 2002
1991/'92–2001/'02	= boekjaar enz. 1991/'92 tot en met 2001/'02

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen. Verbeterde cijfers in staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Drs. R.L. Vellekoop
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Inlichtingen

Tel. (045) 570 70 70
Fax (045) 570 62 68
E-mail: Infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2002.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn excl. administratie- en
verzendkosten.

Prijs: € 92,50 per jaar (11 nummers)

Losse nummers € 12,50

Kengetal: K-2

ISSN 1384 - 6965

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Artikel

Industriële innovatie, deel I: Ontwikkelingen tot en met 1999 5

Industrie totaal

Nederland en de Industrie 11

Industrie per branche

Voedings- en genotmiddelenindustrie 15

Textiel-, kleding- en lederindustrie 19

Papier- en grafische Industrie 23

Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie 27

Metaal-, elektronische en transportmiddelenindustrie 31

Hout-, bouwmaterialen- en overige Industrie 35

Gepubliceerde artikelen

38

Gepubliceerde producttabellen

39

Informatieservice

40

Alfabetische begrippenlijst

41

Andere CBS-Publicaties

44

Industriële innovatie, deel I: Ontwikkelingen tot en met 1999 ¹

Gerhard Meinen ²

Hoeveel geld geven bedrijven in de industrie uit aan onderzoek en ontwikkeling? Hoe verhoudt dit bedrag zich tot dat van bedrijven in andere sectoren? En tot de totale R&D-uitgaven in Nederland? Hoeveel werknemers worden door industriële bedrijven ingezet om onderzoek te verrichten? Op welke terreinen verrichten deze werknemers onderzoek? Wat levert dergelijk onderzoek op? Dit artikel beantwoordt onder andere bovenstaande vragen.

Van idee naar innovatie

Veel bedrijven zijn innovatief, dat wil zeggen: ze zoeken naar mogelijkheden om nieuwe producten of diensten op de markt te brengen, of om hun productieprocessen te vernieuwen. Uit de laatste innovatie-enquête is gebleken dat 40 procent van de bedrijven in de periode 1996-1998 innovatief was. Voor vier van de vijf van deze innovatieve bedrijven geldt dat ze in dezelfde periode ook daadwerkelijk een innovatie hebben gerealiseerd. Dit betekent dat 34 procent van alle bedrijven innovatieve activiteiten heeft ontplooid die succesvol waren.

Voor de industrie liggen deze percentages nog een stuk hoger: 60 procent van de bedrijven heeft vernieuwende activiteiten ontplooid. Dit heeft bij ruim negen van de tien innovatieve bedrijven tot een innovatie geleid. In de industrie heeft daarmee 55 procent van alle bedrijven een product- of procesinnovatie gerealiseerd.

Innovaties zijn alleen mogelijk met behulp van nieuwe kennis. Voor dergelijke nieuwe kennis is het nodig systematisch onderzoek te verrichten naar oplossingen voor praktische problemen binnen een

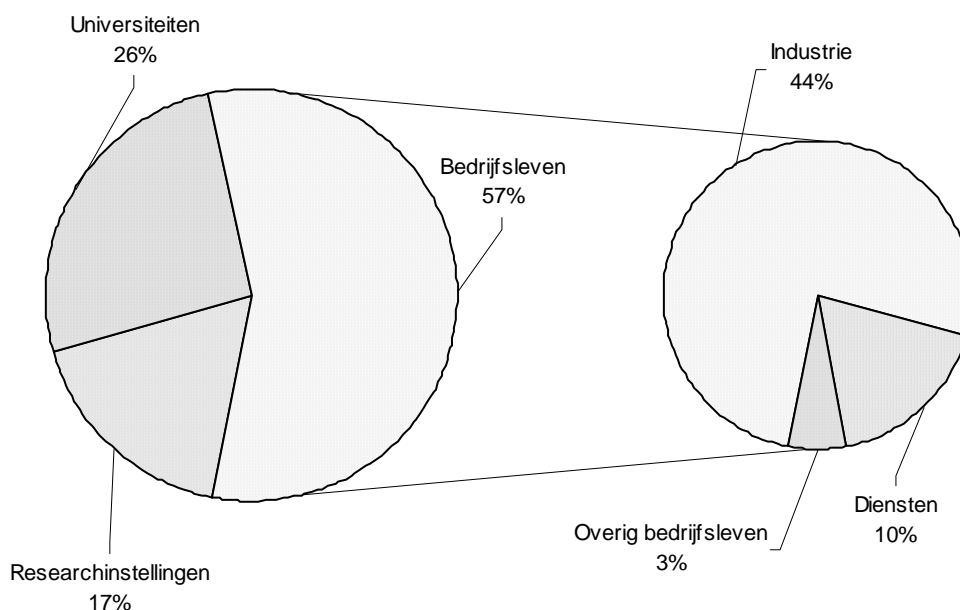
bedrijf (research). Bovendien is het van belang bedrijfsideeën verder uit te werken en researchresultaten te ontwikkelen tot geheel nieuwe of wezenlijk verbeterde diensten, producten of productieprocessen (development).

Om dergelijke kennis te verkrijgen kan een bedrijf deze inkopen, bijvoorbeeld door de aanschaf van nieuwe machines, maar ook door het inhuren van externe onderzoekers. Daarnaast kan een bedrijf deze kennis verkrijgen door zelf onderzoek te verrichten, eventueel in samenwerking met anderen (andere bedrijven, researchinstellingen of universiteiten).

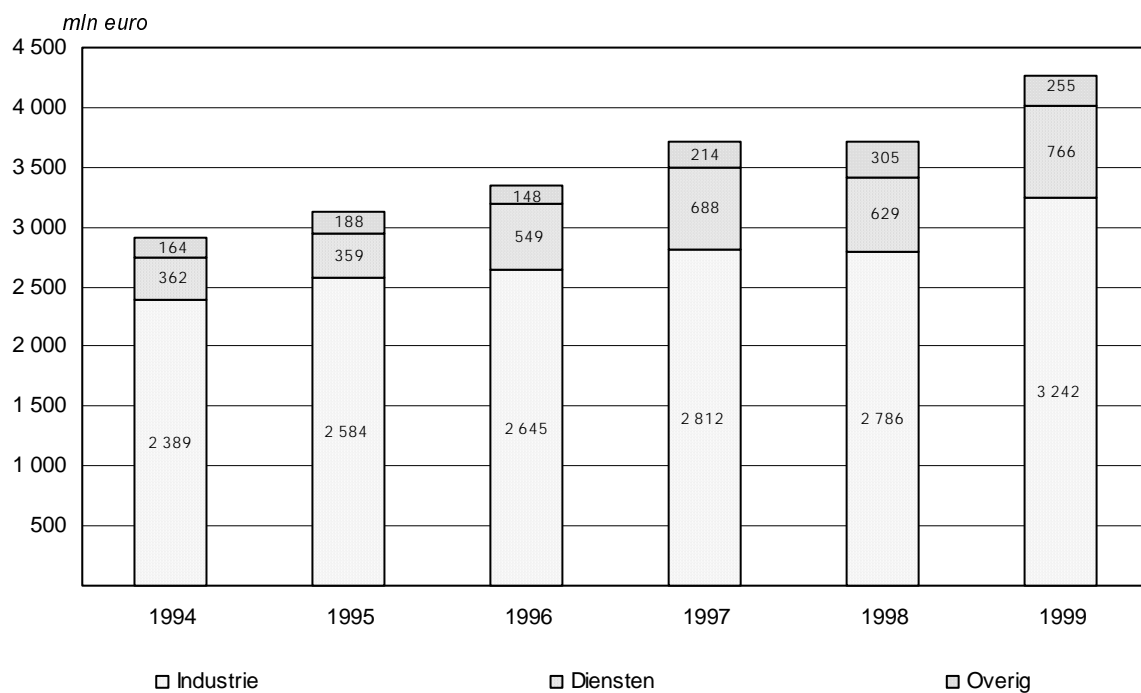
Wie verricht het onderzoek?

Het verrichten van onderzoek met eigen personeel is zeker niet alleen voorbehouden aan universiteiten en researchinstellingen (de publieke sector). Sterker nog, in 1999 hebben de Nederlandse bedrijven 4,3 miljard euro uitgegeven aan R&D met eigen personeel. Hiermee neemt het bedrijfsleven bijna 57% voor zijn rekening van de in totaal 7,6 miljard euro die in 1999 in Nederland is uitgegeven aan R&D met eigen personeel.

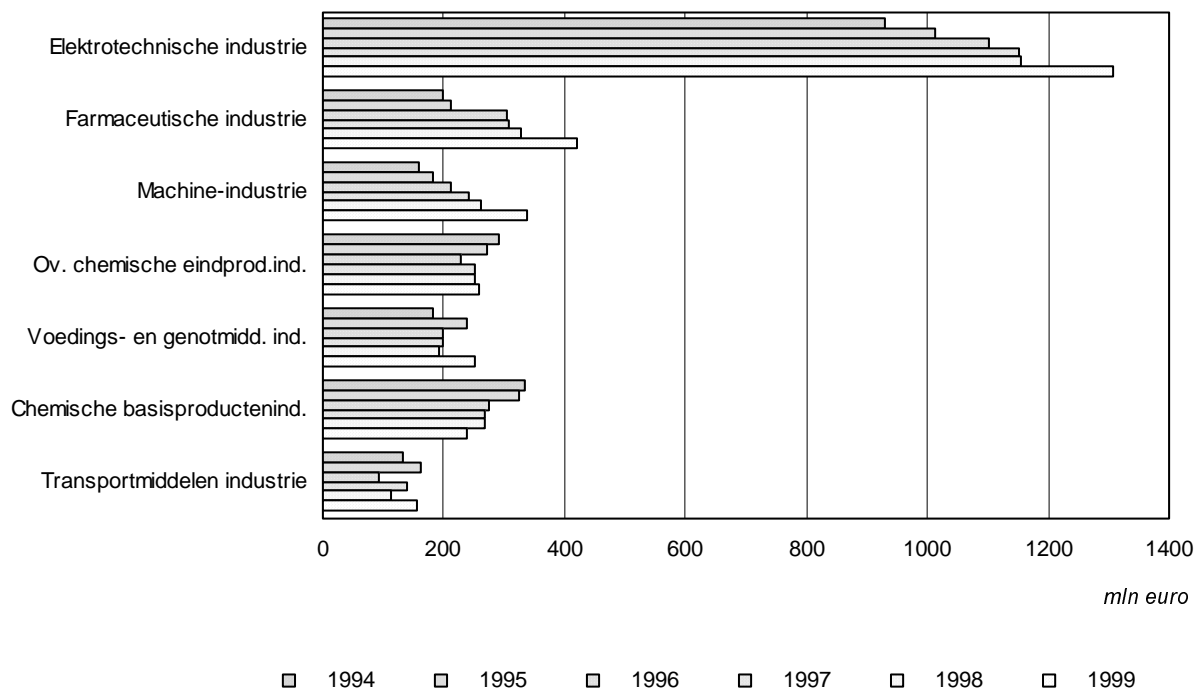
Grafiek 1. Uitgaven aan R&D met eigen personeel in Nederland, 1999 (7 564 miljoen euro)

Grafiek 2. Ontwikkeling R&D-uitgaven bedrijven, naar sector

Grafiek 3. Ontwikkeling R&D-uitgaven bedrijven, naar branche

Bedrijfs-R&D hoog over gehele linie

De R&D-uitgaven van het bedrijfsleven stijgen in 1999 met bijna 15 procent ten opzichte van 1998. Een recordstijging die resulteert in een R&D-besteding van 4,3 miljard euro. Ruim driekwart van dit bedrag, 3,2 miljard euro, komt voor rekening van de industriële bedrijven. Zowel in de industrie als bij de dienstverlenende bedrijven stijgen de R&D-uitgaven in 1999 fors: 16, respectievelijk 22 procent. Voor beide sectoren is in 1998 nog sprake geweest van een daling in de R&D-uitgaven.

Voor de bedrijfsklassen buiten de industrie en de dienstverlenende bedrijven, te weten de landbouw, bosbouw en visserij, de delfstoffenwinning en de bouwnijverheid, die tezamen de sector overig vormen, is voor het eerst sinds 1995 sprake van een daling. Ondanks deze daling in 1999 ten opzichte van 1998 ligt het niveau van de R&D-uitgaven in de sector overig nog ruim boven het niveau van 1997 (255 miljoen euro versus 214 miljoen euro).

Elektrotechnische industrie hoogste R&D-uitgaven

De drie bedrijfsklassen met de hoogste R&D-uitgaven in 1999 zijn: de elektrotechnische industrie, de farmaceutische industrie en de machine-industrie. Alleen voor deze top-drie geldt dat de R&D-uitgaven sinds 1994 vijf jaar van groei vertonen. De elektrotechnische industrie neemt al jarenlang ruim 30 procent van de totale R&D-uitgaven van bedrijven voor haar rekening. De chemische bedrijven, die vallen binnen de bedrijfsklassen chemische basisproductenindustrie, farmaceutische industrie en de overige chemische eindproductenindustrie, dragen ruim 20 procent bij aan het totale R&D-bedrag van bedrijven.

Aardolie en basischemie omlaag

Binnen de industrie geldt slechts voor twee van de vijftien onderscheiden bedrijfsklassen dat de R&D-uitgaven in 1999 zijn gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Voor de aardolie-industrie brengt de daling met 12 miljoen euro (-24%) de R&D-uitgaven voor die bedrijfsklasse weer ongeveer terug op het niveau van 1997. Verder dalen in 1999 de R&D-uitgaven bij bedrijven die chemische basisproducten produceren (-11%). Voor deze bedrijfsklasse zijn over de periode 1994-1999 de R&D-uitgaven gedaald van 333 naar 239 miljoen euro. Hiermee is deze bedrijfsklasse, gerangschikt naar hoogte van R&D-uitgaven, gezakt van een tweede positie in 1994 tot een zesde in 1999.

De procentuele groei van R&D-uitgaven in de machine-industrie heeft sinds 1994 steeds boven het gemiddelde gelegen. Dit heeft in 1999 tot meer dan een verdubbeling van R&D-uitgaven geleid ten opzichte van 1994 (van 158 naar 339 miljoen euro). De hoogste procentuele groei van R&D-uitgaven in 1999 ten opzichte van 1998 vindt plaats binnen de bedrijfsklasse met traditioneel de laagste R&D-uitgaven. Uitgeverijen en drukkerijen geven namelijk maar liefst 88 procent meer uit aan eigen onderzoek waardoor de R&D-uitgaven stijgen naar 14 miljoen euro.

Onderzoeksgebieden

Bij bedrijven hebben 61,4 duizend werknemers zich in 1999 bezig gehouden met onderzoek. Deze werknemers waren samen goed voor 45,2 duizend arbeidsjaren. Bijna driekwart hiervan is werkzaam binnen de industrie: 32,7 duizend arbeidsjaren.

In de R&D-enquête vraagt het CBS bedrijven om hun onderzoekspersoneel in te delen in achttien breed gedefinieerde toepassingsgebieden. Dit biedt inzicht in de terreinen waarop bedrijven hun onderzoek richten. Zo blijkt binnen de industrie, dat ruim 60 procent van de onderzoekers is ingezet op zes van de in totaal achttien technologiegebieden (grafiek 4 op pagina 8).

Minder onderzoek op elektronica gebied

Elektronica is in 1999, in tegenstelling tot 1997 en 1995, niet meer het onderzoeksgebied waarop Nederlandse bedrijven in de industrie het meeste onderzoek verrichten. Zowel op het gebied van informatietechnologie als van procestechnologie is het aantal arbeidsjaren dat is ingezet groter. Het technologiegebied elektronica omvat het brede onderzoeksterrein van (micro-)elektronische producten en materialen en toepassingen daarvan. Voorbeelden zijn componentenonderzoek, sensoren, signaal- en beeldverwerking, IC-technologie, halfgeleiders, optische en akoestische systemen, maar ook microsystemen en hardwaretoepassing in brede zin.

Dit soort onderzoek lijkt plaats te hebben gemaakt voor enerzijds het ontwikkelen van procestechnieken om materialen fabrieksmatig te kunnen produceren. Anderzijds heeft onderzoek naar wezenlijke vernieuwing op softwaregebied en (data)communicatie, dat wil zeggen op het gebied van de informatietechnologie, een andere rol gekregen. Gebruikmakend van krachtige computers en geavanceerde programmatuur kunnen (vaak dure) laboratoriumexperimenten, die een grote kans op falen vertonen, worden nagebootst op de computer.

Onderzoek overige industriële producten stijgt sterk

Naast elektronica zijn twee andere technologiegebieden met betrekking tot concrete producten te onderscheiden: onderzoek gerelateerd aan transportmiddelen en aan overige industriële producten. In 1999 is het aantal R&D-arbeidsjaren op het gebied van transportmiddelen 1,8 duizend.

Het belang van het technologiegebied 'overige industriële producten' is sterk toegenomen. Van 1995 op 1997 is al sprake geweest van een stijging van 46 procent. Een verdere stijging met 12 procent heeft tot bijna 2,6 duizend R&D-arbeidsjaren geleid in 1999.

Van productontwikkeling naar fabricage

Indien bovengenoemd onderzoek naar productontwikkeling bij een bedrijf daadwerkelijk leidt tot nieuwe producten, dan moeten deze producten ook worden gefabriceerd. In sommige gevallen vraagt dit om nieuwe fabricagetechnieken. Los daarvan kan een bedrijf besluiten het productieproces te

moderniseren, bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van robotica of computergestuurde fabricagetechnieken. Voor dergelijke vernieuwing zal vaak aanvullend onderzoek worden verricht. In 1999 is bijna 2,6 duizend arbeidsjaren voor onderzoek op het gebied van fabricagetechnologie verricht: een stijging van bijna 13 procent ten opzichte van 1997.

Procestechnologie grootste onderzoeksgebied industrie

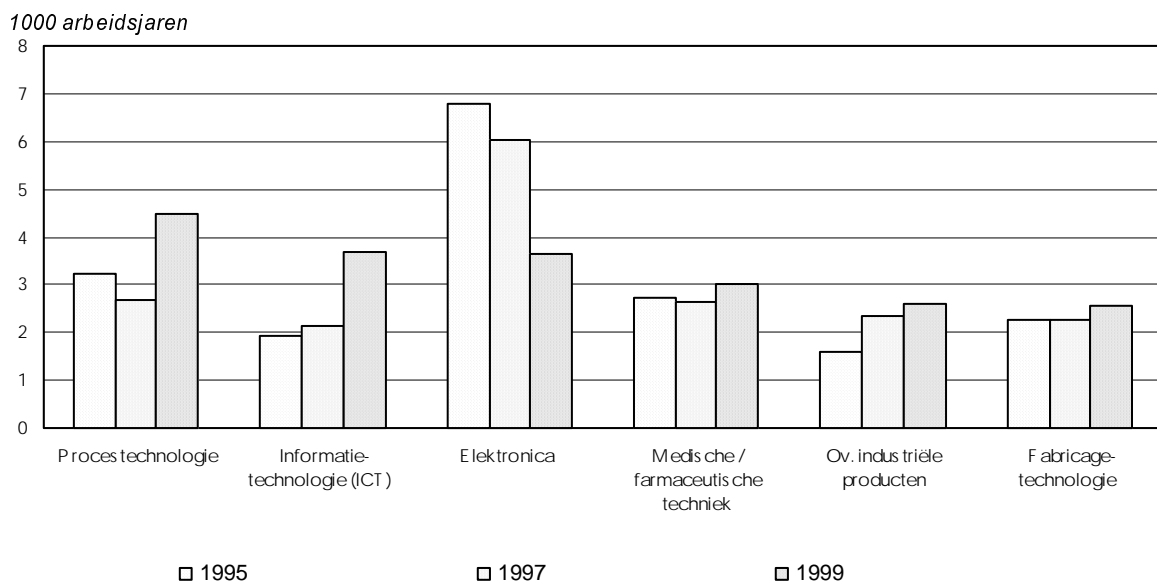
In 1999 zetten bedrijven 4,5 duizend arbeidsjaren in voor het verrichten van onderzoek op het gebied van procestechnologie. Dit betekent een toename van 68 procent ten opzichte van 1997. Hoewel dit technologiegebied vooral betrekking heeft op meer procesachtige industriële sectoren op het gebied van levensmiddelen-, energie- en biotechnologie, blijken ook andere bedrijfstakken zich hierin te herkennen. Het onderscheid tussen procestechnologie enerzijds en fabricagetechnologie (veel meer gere-

lateerd aan maak- en assemblage-industrieën) blijkt derhalve voor bedrijven moeilijk te maken. Onderzoek op het gebied van procestechnologie komt daarmee, evenals in 1997, industriebreed voor en is in 1999 het grootste industriegebonden onderzoeksgebied.

ICT-gerelateerd onderzoek groeit ook fors

De verdergaande digitalisering van de economie maakt dat in 1999 sprake is van een forse groei van onderzoek naar wezenlijke vernieuwingen op het gebied van software en (data-)communicatietoepassingen. Aan onderzoek naar informatietechnologie zijn in de industrie 3,7 duizend arbeidsjaren besteed in 1999. Ter vergelijking, in 1995 ging het nog slechts om 1,9 duizend arbeidsjaren. Van het totaal aan R&D-arbeidsjaren bij industriële bedrijven wordt hiermee in 1999 dus 11% ingezet ten behoeve van ICT-gerelateerd onderzoek.

Grafiek 4. Ontwikkeling belangrijkste onderzoeksgebieden in de industrie ³

Conclusies

In 1999 zijn de onderzoeksinspanningen bij bedrijven (zowel het geldbedrag als het ingezette onderzoekspersoneel) fors gestegen ten opzichte van 1998. Van de totale R&D-uitgaven bij bedrijven (4,3 miljard euro) komt in 1999 ruim driekwart voor

rekening van de industrie (3,2 miljard euro). Van de 45,1 duizend arbeidsjaren die bedrijven in Nederland inzetten aan onderzoek zijn 32,7 duizend onderzoekers fulltime werkzaam binnen de industrie. Deze onderzoekers verrichten onderzoek op zeer verschillende terreinen.

Tabel 1. R&D-activiteiten met eigen personeel bij bedrijven, 1999

Bedrijfsklasse	R&D- personeel	R&D-uitgaven			
		Bedrijfs grootte (aantal werknemers)			
		Totaal	10 tot 50	50 tot 200	200 of meer
	<i>arbeidsjaren</i>	<i>mln euro</i>			
<i>Totaal</i>	45 181	4 263	349	477	3 438
<i>Industrie</i>	32 679	3 242	103	301	2 838
Voedings- en genotmiddelenindustrie	3 047	250	8	27	215
Textiel- en lederindustrie	226	17	3	8	7
Papierindustrie	260	16	0	5	10
Uitgeverijen en drukkerijen	230	14	4	3	7
Aardolie-industrie	166	37	x	x	37
Chemische basisproductenindustrie	2 073	239	2	12	225
Farmaceutische industrie	3 401	419	1	1	417
Overige chemische eindproductenindustrie	2 691	259	6	23	230
Rubber- en kunststofindustrie	693	42	5	25	12
Basismetalenindustrie	637	60	x	x	57
Metaalproductenindustrie	997	54	9	21	25
Machine-industrie	3 739	339	28	100	211
Elektrotechnische industrie	12 156	1 308	26	49	1 232
Transportmiddelenindustrie	1 891	155	6	11	138
Overige industrie	472	34	5	13	16
<i>Diensten</i>	9 833	766	186	140	440
Groothandel	2 290	156	44	61	50
Detailhandel en reparatie	566	51	5	-	45
Vervoer en communicatie	912	105	-	6	99
Financiële instellingen	1 028	100	19	12	69
Computerservicebureaus	1 985	107	49	30	28
Research-ondernemingen	362	28	11	x	x
Juridische en economische adviesdiensten	234	22	2	x	x
Architecten en ingenieursbureaus	1 883	158	47	x	x
Verhuur en rest overige zakelijke dienstverlening	461	27	2	3	22
Milieudienstverlening	111	12	6	x	x
<i>Overig</i>	2 669	255	60	36	160
Landbouw, bosbouw en visserij	1 052	87	45	x	x
Delfstoffenwinning	448	86	x	x	x
Elektriciteit, gas en water	284	21	x	x	10
Bouwnijverheid	886	61	5	2	53

¹ Dit artikel belicht enkele aspecten uit de zojuist verschenen publicatie Kennis en economie 2001.

De publicatiereeks Kennis en economie probeert een samenhangend beeld te schetsen van de Nederlandse kenniseconomie. In de publicatie komen aan bod het kennispotentieel, kennisverwerving door universiteiten, researchinstellingen en bedrijven, en kennisuitwisseling tussen deze drie, en de resultaten van het innovatieproces bij bedrijven.

De uitkomsten in dit artikel zijn voornamelijk gebaseerd op de R&D-enquête bij bedrijven over het verslagjaar 1999.

² De auteur is werkzaam bij de taakgroep Wetenschap en technologie (sector BSV). Met dank aan André Meurink en Martje Roessingh voor hun nuttige commentaar.

³ De overige technologiegebieden bevatten onder andere levensmiddelentechnologie, biotechnologie en onderzoek naar hoog en laag moleculaire materialen. Voor een uitgebreide beschrijving van de overige technologiegebieden: zie Kennis en economie 2001, paragrafen 4.2 en 5.2 en bijlage B6.

Nederland en de industrie

De economische groei is in 2001 behoorlijk vertraagd. De meeste recente conjunctuurindicatoren geven nog geen indicatie voor herstel. Conjunctuuranalisten buiten het CBS voorspellen een substantiële opleving van de conjunctuur in de tweede helft van 2002. De industriële productie laat in oktober een terugval zien, het producentenvertrouwen daalt in november opnieuw. Wel zien we in december een duidelijk herstel van het consumentenvertrouwen en een teruglopende inflatie.

Herstel consumentenvertrouwen

Het jaar 2001 heeft een forse en snelle vertraging van de economische groei laten zien. De volumeontwikkeling van het bruto binnenlands product blijft ver achter bij de groeicijfers van omstreeks vier procent in de voorafgaande jaren. Met name de uitvoer groeit aanzienlijk minder. Ook de gezinsconsumptie ontwikkelt zich veel minder dynamisch en vertoont de laagste groei sinds 1993. Positief is echter het feit dat het consumentenvertrouwen in december een duidelijk herstel laat zien. Gunstig is ook dat de inflatie terugloopt. Het aantal geregistreerde werklozen blijft ondanks de economische tegenwind opvallend stabiel. Al ruim een half jaar schommelt de werkloosheid rond de 145 duizend.

Terugval industriële productie

De industriële productie ligt in oktober 6,3% lager dan in oktober van het vorig jaar. Daarmee zet de productiedaling van 2,6% in het derde kwartaal versterkt door. Terwijl in het eerste kwartaal van 2001 de productie nog steeg met 1,5%, tekende zich in het tweede kwartaal een stagnatie in de productie af. Over de gehele periode januari tot en met oktober 2001 heeft de industrie één procent minder geproduceerd dan in de overeenkomstige periode van het jaar 2000.

De omzet is in oktober met 2,3% teruggelopen, vergeleken met oktober vorig jaar. Vooral de omzet buitenland daalt, met 3,7%, terwijl de daling van de binnenlandse omzet tot 0,8% beperkt blijft. Hierin zien we de effecten terug van de eveneens gedaalde afzet- en verbruiksprijzen. De afzetprijzen dalen in oktober gemiddeld met 4,5%, maar de buitenlandse prijzen dalen veel meer (6,7%) dan de binnenlandse (0,9%). Gemiddeld dalen de prijzen

voor grondstoffen met bijna 9%, maar de prijzen van geïmporteerde grondstoffen dalen met meer dan 13%.

Orderpositie neemt iets af

Uit de Conjunctuurttest blijkt dat de orderpositie in de industrie in november opnieuw is afgenomen. Sinds het begin van 2001 daalt de werkvoorraad van de Nederlandse industrie. De ondernemers beoordelen de orderpositie dan ook in toenemende mate als slecht. Het indexcijfer van de orderpositie, waarin de voorraad onderhanden werk tot uitdrukking komt, is in november gedaald met 0,8 punt en uitgekomen op 92,8 (juni 2000=100).

Producentenvertrouwen daalt licht

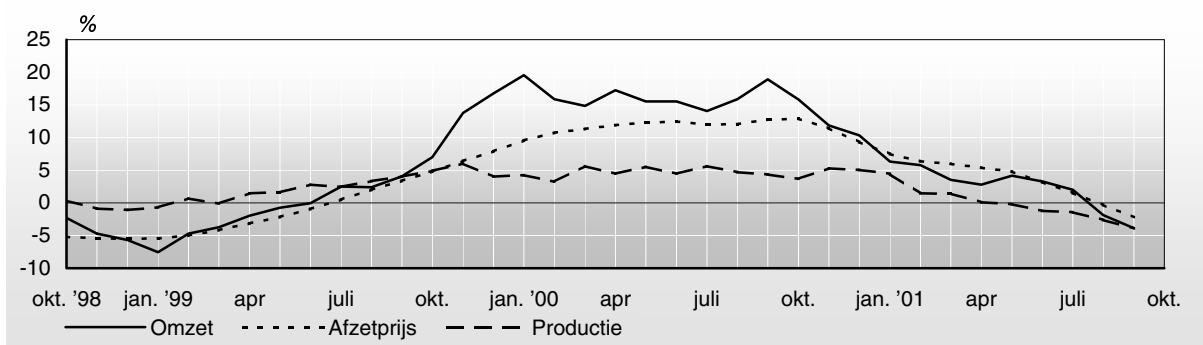
Het producentenvertrouwen, de stemmingsindicator van de ondernemers in de industrie, is in november licht gedaald. De indicator bereikt een waarde van -5,9. Dit is sinds november 1993 is de laagst gemeten waarde. In september 2000 is nog een recordhoogte van 8,4 bereikt. Twee van de drie deelindicatoren veroorzaken de daling in november, te weten de verwachte daling van de bedrijvigheid en het ongunstige oordeel over de orderpositie. De derde deelindicator, de beoordeling van de voorraad gereed product, laat een verbetering zien en dempt daarmee het effect van de twee andere deelindicatoren.

Verwachtingen

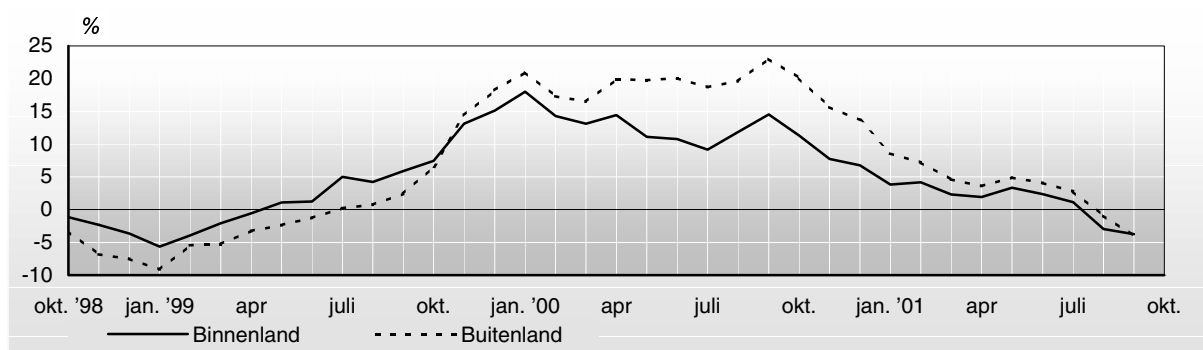
Voor december 2001 tot en met februari 2002 verwachten de ondernemers in de industrie een daling van de bedrijvigheid. Deze daling is normaal voor de tijd van het jaar. Voor de verkoopprijzen wordt op een lichte stijging gerekend.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

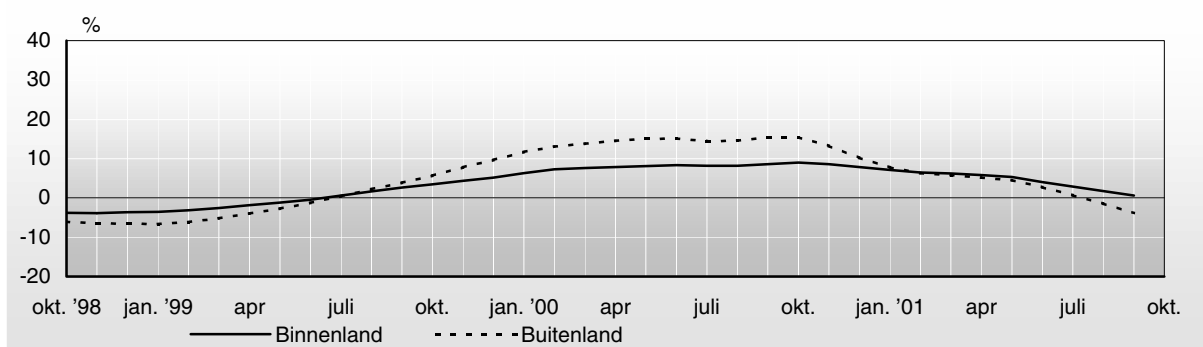
Omzet, afzetprijs en productie

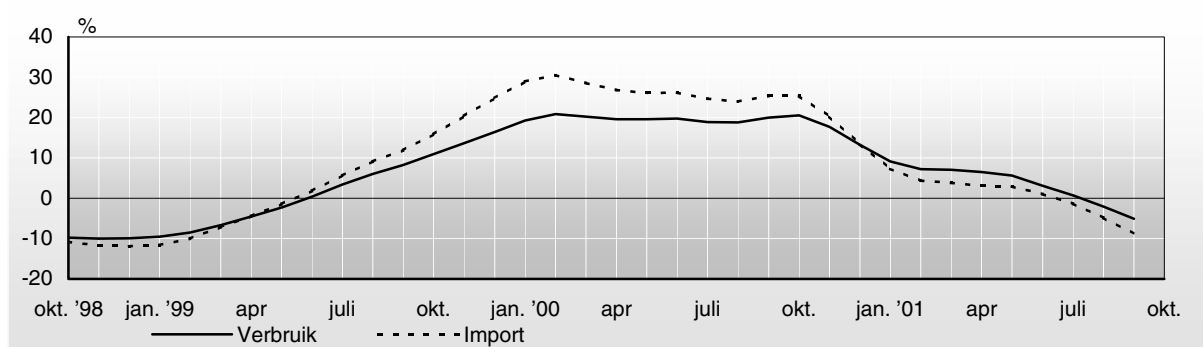
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 1.1

Kerngegevens: Nederland en de industrie

	Eenheid c.q. basis	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.	okt.	
<i>1995=100</i>												%	
Industrie													
Omzet (waarde)		119,1	136,3	133,9	147,8	141,0	131,0	145,1	148,7	128,6	134,4	145,3	-2,3
binnenland		118,8	131,5	128,5	141,2	135,6	124,3	140,5	142,4	122,3	128,6	141,3	-0,8
buitenland		119,5	140,8	138,9	154,0	146,2	137,3	149,5	154,7	134,6	139,9	149,0	-3,7
Ontvangen orders (waarde)		121,3	141,1	136,9	150,8	137,1	127,7	146,7	150,2	124,6	131,7	137,8	-8,3
binnenland		122,5	137,5	131,8	145,5	135,4	121,8	136,7	149,0	117,6	127,4	135,5	-9,0
buitenland		120,6	143,2	139,9	153,9	138,0	131,2	152,5	150,9	128,7	134,2	139,1	-7,8
Afzetprijs		102,2	114,1	115,9	118,1	118,3	115,6	117,9	119,0	115,1	115,7	113,7	-4,5
binnenland		102,2	110,4	111,5	113,5	115,0	113,4	112,7	113,6	113,2	113,7	112,6	-0,9
buitenland		102,3	116,5	118,7	121,1	120,4	116,9	121,4	122,5	116,4	117,1	114,3	-6,7
Verbruiksprijs		102,3	121,9	124,6	128,8	125,5	122,0	128,1	130,2	122,0	121,9	118,6	-8,9
import		105,7	132,0	135,5	139,5	132,4	128,8	140,3	142,2	129,0	127,9	123,0	-13,5
Productie (volume gemiddelde dag)		109,2	114,3	107,6	119,8	119,3	104,8	118,5	119,0	97,3	115,3	111,5	-6,3
Productie (seizoengecorrigeerd)		109,2	114,3	114,7	116,6	114,1	111,8	114,8	113,6	112,0	111,9	106,6	-6,2
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		109,3	114,4	111,1	120,2	114,5	.						0,4
Vacatures													
openstaand ²⁾	1000	23	28	25	26	25	.						13,8
ontstaan	1000	103	114	23	27	27	.						-15,6
vervuld	1000	96	114	30	26	26	.						3,4
Aantal bedrijven ³⁾													
Uitgesproken faillissementen	1	393	428	107	111	99	149						
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	
Energieverbruik	PJ	1218	1241	308	325	.	.						
<i>1995=100</i>													
Nederland													
Bruto binnenlands product (volume, mp)		115,8	119,8	116,4	123,7	123,6	125,3						0,4
Gezinsconsumptie (volume)		117,3	121,7	119,3	125,8	125,4	127,0						1,3
Bedrijfsinvesteringen (volume)		128,7	132,7	117,6	139,3	137,1	132,0						-3,7
Invoer van goederen en diensten (volume)		131,9	144,3	140,1	153,3	148,1	153,0						3,3
Uitvoer van goederen en diensten (volume)		128,8	141,0	137,7	150,5	143,7	145,9						1,5
Geregistreerde werkloosheid ⁴⁾	1000	222	187	176	189	132	176	181	190	141	140	141	
Vacatures													
openstaand ²⁾	1000	158	188	169	189	202	.						0,0
ontstaan	1000	882	945	208	237	252	.						-5,6
vervuld	1000	839	924	204	217	251	.						3,0
Uitzenduren en uren aan derden ⁵⁾	mln uren	383,6	366,3	100,2	90,5	.	.						
Aantal bedrijven ³⁾													
Uitgesproken faillissementen ⁶⁾	1	3238	3579	927	1012	1052	1126						
Energieverbruik	PJ	2978	.	648	863	.	.						
Consumentenvertrouwen	⁷⁾	14	24	25	20	0	15	24	23	-5	-5	-10	
economische klimaat	⁷⁾	5	24	24	16	-25	-32	23	12	-35	-33	-41	
koopbereidheid	⁷⁾	20	24	25	22	16	-4	25	24	15	14	12	
Consumentenprijsindexcijfers		108,6	111,4	111,8	112,7	116,3	117,5	112,9	112,9	117,9	117,8	117,6	4,2
CBS-koersindex algemeen		777,2	939,8	961,8	934,4	824,1	731,9	964,9	945,6	762,4	648,0	654,5	
Gemiddeld rendement staatsleningen	%	4,45	5,33	5,38	5,22	5,00	4,84	5,40	5,34	4,81	4,72	4,51	

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Jaarcijfer is gemiddelde.

³⁾ Stand per 1 januari.

⁴⁾ Kwartaalcijfer, betreft middelste maand van het kwartaal.

⁵⁾ Uitzenduren volgens overeenkomst "voor de duur van de opdracht" en uren van arbeidskrachten in dienst van het uitzendbureau "voor bepaalde of onbepaalde tijd".

⁶⁾ Bedrijven en instellingen.

⁷⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-).

Tabel 1.2
Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal					maand				Gemidd. laatste 12 mnd.
		1999	2000	2000		2001			2000		2001		
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.	
Producentenvertrouwen		3,0	6,7	7,8	5,8	1,8	-1,2	-2,6	7,2	5,9	-5,2	-5,9	-1,1
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		8	7	7	2	0	-3	-5	11	0	0	-10	-3
binnenlandse markt		5	6	10	2	0	2	-1	10	3	0	-10	-1
buitenlandse markt		7	6	4	2	-1	-7	-8	11	-2	0	-10	-5
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		5	6	4	5	2	-1	-3	8	9	4	-5	-1
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,2	84,6	84,7	84,8	84,7	84,8	83,7					84,5
Productiebelemmeringen ³⁾	%	81	79	77	79	80	78	79					79
geen													
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	8	5	4	4	8	11	13					9
tekort aan arbeid	%	6	9	10	9	5	6	5					6
te geringe productiecapaciteit	%	2	3	3	3	1	2	1					2
overige belemmeringen	%	4	5	6	5	6	3	2					4
Orderpositie	⁴⁾	96,7	100,3	101,2	100,7	99,7	97,2	94,5	100,8	100,9	93,6	92,8	96,8
Beoordelingen:													
orderontvangst		-5	0	-1	-1	-6	-10	-13	-2	-1	-16	-18	-10
orderpositie totaal		-3	4	5	3	-2	-9	-11	4	3	-16	-17	-8
orderpositie buitenland		-2	8	10	6	-1	-9	-11	8	6	-13	-15	-7
productiecapaciteit		2	-2	-2	-2	1	3	7					2
voorraden gereed product		5	1	0	2	6	7	7	1	2	10	9	7
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		5	6	9	4	-3	0	-1					0
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		4	6	7	4	-4	-1	-2					-1
buiten Europese Unie		3	7	8	6	-2	-1	-4					0
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		10	17	20	8	2	-4	-5					0
bedrijvigheid komende 3 mnd		9	9	13	2	9	3	6	4	0	-4	-8	4
verkoop prijs komende 3 mnd		7	15	14	18	5	-1	0	17	19	-3	5	3
personeelssterkte komende 6 mnd		-1	3	5	2	3	5	-14					-1
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,2	0,2	0,6	0,1

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

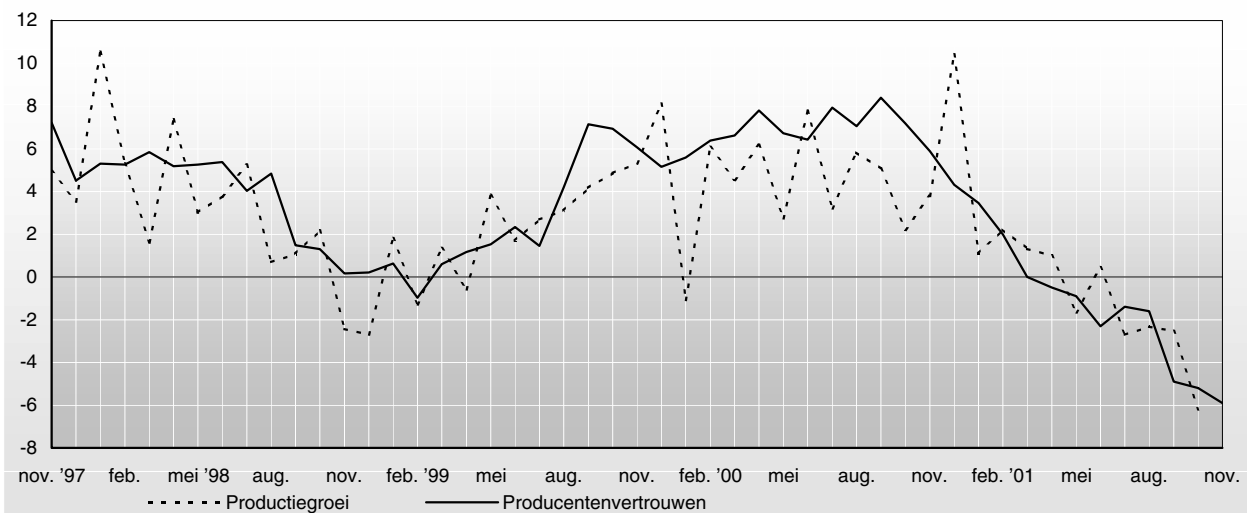
²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000 = 100.

Productiegroei en producentenvertrouwen

november 1997 - november 2001

Voedings- en genotmiddelenindustrie

In oktober 2001 ligt de omzet van de voedings- en genotmiddelenindustrie ruim 8% hoger dan in oktober 2000. De marges worden weer iets ruimer, doordat de afzetprijzen sterker stijgen dan de verbruiksprijzen. In november daalt de bedrijvigheid licht ten opzichte van oktober. Ook de verkopen nemen af in november, waardoor de ontevredenheid onder de ondernemers aanhoudt. De producenten verwachten voor december 2001 tot en met februari 2002 een lichte daling van de bedrijvigheid en een stijging van de afzetprijzen.

Omzet en marges nemen toe in oktober

De omzet van de voedings- en genotmiddelenindustrie is in oktober 2001 ruim 8% hoger dan in oktober 2000. Evenals in september ontlopen de ontwikkelingen op de binnenlandse en buitenlandse markt elkaar nauwelijks.

Het volume van de gemiddelde dagomzet is in oktober 2001 echter 0,5% lager dan in diezelfde maand van het voorafgaande jaar. Dit komt enerzijds doordat oktober 2001 één werkdag meer telt dan in 2000. Anderzijds doet zich een prijseffect voor. De afzetprijzen zijn namelijk 4,1% hoger. Daarbij is de prijsstijging ten opzichte van oktober 2000 op de binnenlandse markt iets sterker dan op de buitenlandse.

De verbruiksprijzen zijn slechts 0,8% hoger dan in oktober 2000, mede als gevolg van de daling van de importprijzen. Daarmee blijven de verbruiksprijzen duidelijk achter bij de afzetprijzen, waardoor de marges weer iets ruimer zijn geworden.

Voor de tweede maand op rij is het volume van de gemiddelde dagproductie afgenomen ten opzichte van de overeenkomstige maanden in 2000. In oktober 2001 ligt dit volume 4,2% lager dan in oktober 2000.

Bedrijvigheid daalt licht in november

De Conjunctuurtest van november wijst uit dat de bedrijvigheid licht is afgenomen ten opzichte van die in oktober. Dat is een tegenvallend resultaat. Gelet op de tijd van het jaar mocht namelijk een stabilisering van de bedrijvigheid worden verwacht. Met name in de dranken- en tabakverwerkende industrie doet zich een sterke daling van de bedrijvigheid voor. In de broodfabrieken en bakkerijen daarentegen stijgt de bedrijvigheid flink. En in de slachterijen en vleesverwerkende industrie heeft de bedrijvigheid zich goed hersteld na de sterke daling in oktober.

Verkopen nemen af

De verkopen van de voedings- en genotmiddelenindustrie nemen in november af ten opzichte van die in oktober. Gelet op het seizoen mocht een stabilisering worden verwacht. Alleen in de diervoederindustrie blijven de verkopen stabiel. Evenals in oktober stijgen de verkopen van de broodfabrieken en

bakkerijen fors. Met de feestdagen voor de deur is dat een gebruikelijk beeld voor de tijd van het jaar. De stijging van de totale verkopen van de broodfabrieken en bakkerijen in november 2001 is vooral het gevolg van een stijging van de verkopen op de binnenlandse markt. De verkopen van de slachterijen en vleesverwerking trekken in november weer aan na de terugval in oktober. En ook dat is vooral het gevolg van de toegenomen binnenlandse verkopen.

Ontevredenheid onder producenten houdt aan

De ondernemers in de voedings- en genotmiddelenindustrie zijn in november minder tevreden met hun verkopen dan in oktober. Alleen in de broodfabrieken en bakkerijen is de ontevredenheid in oktober omgeslagen in tevredenheid in november. Zij zagen hun verkopen dan ook toenemen. En bovendien zijn zij in november gewoonlijk positiever over hun verkopen dan in oktober. Ook de producenten in de slachterijen en vleesverwerking zijn vanwege de verkooptoenamen minder ontevreden over hun verkopen in november. Zij zijn echter nog altijd verre van tevreden.

Het oordeel van de voedings- en genotmiddelenproducenten over de totale afzet is in november gelijk gebleven aan dat in september. Zij zijn nog steeds niet tevreden. De tevredenheid onder de producenten in de broodfabrieken en bakkerijen is gelijk gebleven. Ook het oordeel van de ondernemers in de dranken- en tabakverwerkende industrie is onveranderd, maar zij zijn niet tevreden en niet ontevreden.

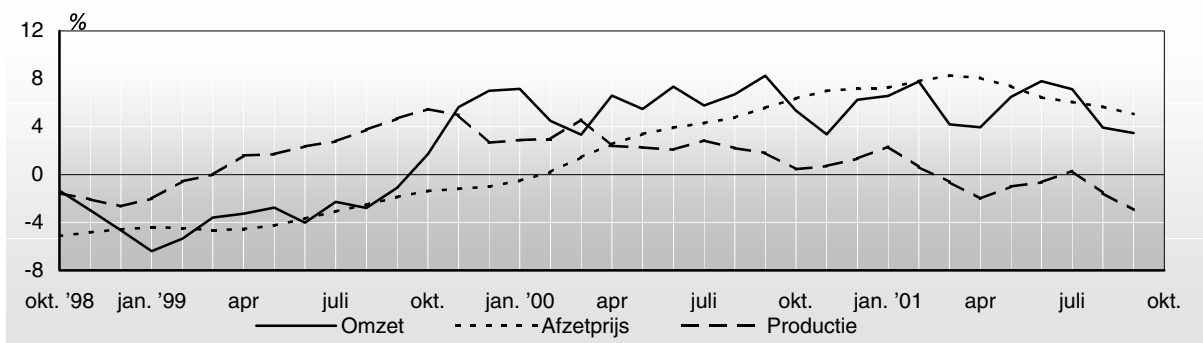
Evenals in oktober beoordelen iets meer producenten hun voorraden gereed product in november als te groot, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling. Dat geldt vooral voor de producenten in de slachterijen en vleesverwerkende industrie en de dranken- en tabakverwerkende industrie.

Verwachtingen

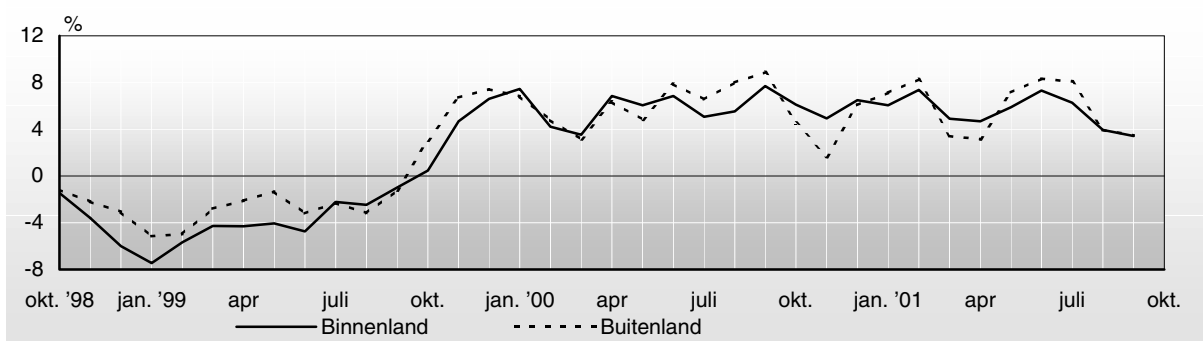
Voor december 2001 tot en met februari 2002 verwachten de producenten in de voedings- en genotmiddelenindustrie dat de bedrijvigheid licht daalt bij hogere verkoopprijzen. Ondernemers in de slachterijen en vleesverwerking en de dranken- en tabakverwerkende industrie verwachten echter dat de bedrijvigheid gelijk blijft. Producenten in de diervoederindustrie blijven zelfs optimistisch en verwachten een toename van de bedrijvigheid in combinatie met hogere verkoopprijzen.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

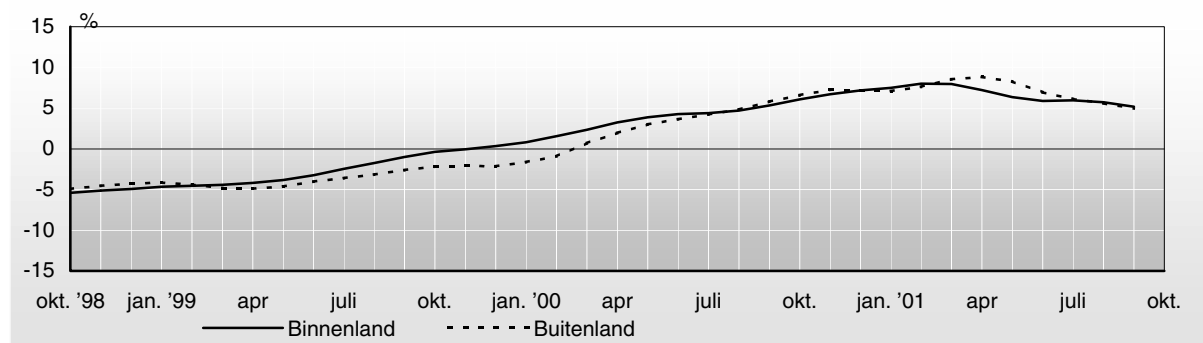
Omzet, afzetprijs en productie

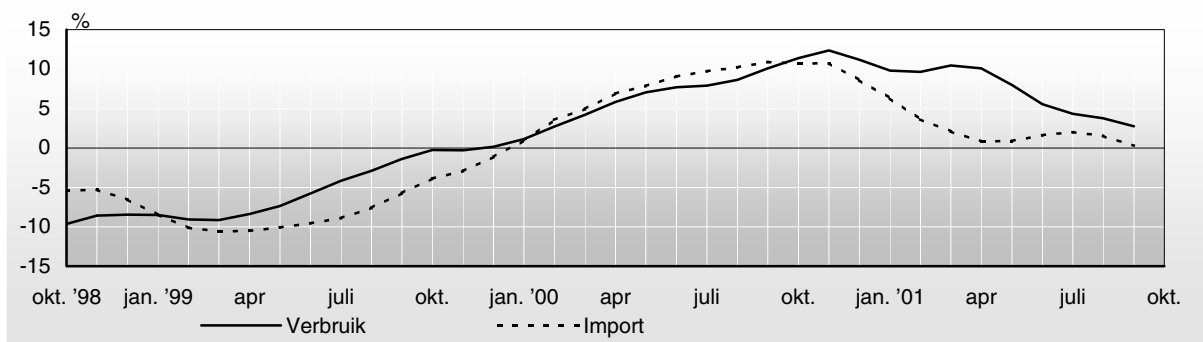
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 2.1

Kerngegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Ontwik- keling ¹⁾	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.		okt.
		1995=100											%
Omzet (waarde)		110,6	116,0	116,5	121,2	123,4	121,0	118,1	121,7	124,5	116,5	131,9	8,3
binnenland		105,1	110,4	109,3	117,1	116,4	113,4	111,1	116,0	116,7	110,0	125,8	8,4
buitenland		117,5	122,9	125,5	126,3	132,0	130,3	126,6	128,8	134,1	124,7	139,3	8,2
Afzetprijs		101,6	105,5	106,2	108,7	112,3	112,3	106,9	108,2	112,4	112,4	112,7	4,1
binnenland		100,2	104,4	105,0	107,2	110,0	111,0	105,6	106,6	111,2	111,1	111,2	4,4
buitenland		102,8	106,5	107,3	109,9	114,2	113,3	108,0	109,7	113,4	113,6	113,9	3,9
Verbruiksprijs		98,3	105,8	107,2	111,4	112,3	111,2	108,2	110,8	111,6	112,0	111,7	0,8
import		104,1	112,5	113,5	115,9	113,1	115,3	113,9	115,4	115,4	114,6	114,5	-0,8
Productie (volume gemiddelde dag)		104,8	106,9	102,3	115,8	106,9	100,7	106,9	117,0	99,5	102,3	112,1	-4,2
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		104,7	106,8	106,6	118,7	98,7	-2,2
Aantal bedrijven ²⁾	1000	5,2	5,1	.	.	4,9
Uitgesproken faillissementen	1	46	38	9	11	6	15
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	.
Energieverbruik	PJ	112	101	23	31

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 2.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal			maand				Gemidd. laatste 12 mnd.		
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.		okt.	nov.
Verkoop / orderontvangst t.o.v. vorige maand		15	11	13	5	2	2	4	3	9	0	-13	1
binnenlandse markt		6	7	8	8	5	5	8	1	14	10	-3	6
buitenlandse markt		23	11	13	0	-3	-2	-1	4	4	-9	-21	-5
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		8	4	-2	4	-1	5	-1	2	6	4	-5	1
Bezettingsgraad ³⁾	%	85,8	86,4	86,5	86,5	83,8	86,1	85,0	85,4
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	85	83	81	79	75	77	83	79
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	5	2	2	3	4	3	3	3
tekort aan arbeid	%	5	6	7	7	3	8	6	6
te geringe productiecapaciteit	%	1	4	3	4	2	4	4	4
overige belemmeringen	%	5	6	7	7	16	8	4	9
Beoordelingen:													
verkoop / orderontvangst		-5	2	0	3	0	-3	-1	3	4	-4	-8	-2
afzet / orderpositie totaal		-7	-2	-5	-2	-5	-9	-6	-2	0	-10	-9	-7
afzet / orderpositie buitenland		-5	2	3	1	0	-5	-5	2	1	-8	-12	-4
productiecapaciteit		5	0	0	2	2	-5	0	0
voorraden gereed product		6	0	-3	2	5	5	4	-2	3	9	11	6
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		10	8	9	7	1	3	4	4
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		19	25	33	4	-8	-2	-2	-2
buiten Europese Unie		18	18	28	0	-13	-3	-2	-5
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		23	26	34	3	1	2	1	2
bedrijvigheid komende 3 mnd		16	11	9	3	8	5	6	4	0	-3	-6	4
verkoopprijs komende 3 mnd		10	19	17	21	8	9	11	14	20	7	9	11
personeelssterkte komende 6 mnd		3	1	5	-2	6	3	-3	1
toe- of afname personeelssterkte	%	0,0	0,0	0,1	-0,4

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

Textiel-, kleding- en lederindustrie

In oktober daalt de omzet van de textiel-, kleding- en lederindustrie met bijna 3% ten opzichte van dezelfde maand vorig jaar. Ook de waarde van de orderontvangsten is ruim 3% lager. Het beeld uit de Conjunctuurtest van november is iets negatiever dan in oktober. Naar verwachting zal de bedrijvigheid in de periode december tot en met februari licht afnemen. In deze periode wordt wel enige prijsstijging voorzien.

Minder omzet en orders in oktober

In oktober daalt de omzet met bijna 3% in vergelijking met oktober 2000. In het binnenland daalt de omzet met 4%, in het buitenland met 1,7%. Dit jaar telde oktober een werkdag meer dan vorig jaar en de afzetprijzen liggen nu ruim 2% hoger. Hierdoor daalt het volume van de gemiddelde dagomzet met bijna 9%. Ook de waarde van de orderontvangst loopt in oktober achteruit en is 3,5% lager dan vorig jaar. Vooral uit het buitenland komen minder orders, een teruggang van bijna 5%. In het binnenland bedraagt de afname bijna 2%. De verbruiksprijzen zijn gemiddeld 1% hoger dan in oktober vorig jaar, de importprijzen stijgen met 0,4% nauwelijks.

Ondernemers iets somberder

Uit de Conjunctuurtest van november blijkt dat ondernemers uit de branche iets negatiever gestemd zijn dan in oktober. De ontvangst aan zowel binnenlandse- als buitenlandse orders neemt licht af ten opzichte van oktober. De index van de orderpositie daalt (seizoensgecorrigeerd) met 0,8 punt tot 95,6. Het oordeel van de ondernemers over de orderontvangst is iets ongunstiger dan in oktober. Over de orderpositie is men duidelijk minder tevreden dan in oktober. De bedrijvigheid neemt iets af ten opzichte van oktober en ook de voorraden product zijn in november enigszins afgenomen.

1. Textielindustrie

In oktober neemt de omzet van de textielindustrie bijna 4% toe in vergelijking met oktober 2000. In het binnenland is de stijging iets groter dan in het buitenland. De afzetprijzen stijgen met gemiddeld ruim 3%. In oktober stijgt de waarde van de orderontvangst met ruim 1%. Dit vooral door een toename aan binnenlandse orders met bijna 5%. De ontvangst aan buitenlandse orders daalt met ruim 1% enigszins.

De Conjunctuurtest geeft aan dat de waarde van de orderontvangst in november stabiel blijft ten opzichte van oktober. Ook het oordeel van de ondernemers over de orderontvangst verandert niet. De seizoensgecorrigeerde index van de orderpositie stijgt met 0,1 punt tot 97,4. Het oordeel over de orderpositie verslechtert in november iets ten opzichte van oktober. In november neemt de bedrijvigheid enigszins af ten opzichte van oktober. De voorraden product zijn in november afgenomen.

2. Kledingindustrie

In oktober daalt de omzet van de kledingindustrie met ruim 26%. De waarde van de orderontvangst neemt met ruim 21% eveneens fors. Vooral de daling van de buitenlandse orders met ruim 30% is zeer fors. De afzetprijzen nemen met 2% toe.

Uit de Conjunctuurtest blijkt dat de orderontvangst in november licht afneemt ten opzichte van oktober. De afname is echter minder dan normaal voor de tijd van het jaar. Het oordeel van ondernemers over de orderontvangst is niettemin slechter dan in oktober. De seizoensgecorrigeerde index van de orderpositie met 0,7 punt af tot 87,4. Ondernemers uit de bedrijfstak zijn in november fors minder tevreden over de orderpositie dan in oktober. De bedrijvigheid daalt in november zeer fors af. De voorraad gereed product slinkt ten opzichte van oktober, maar worden toch door meer ondernemers als te groot ervaren gezien de te verwachten afzet.

3. Lederindustrie

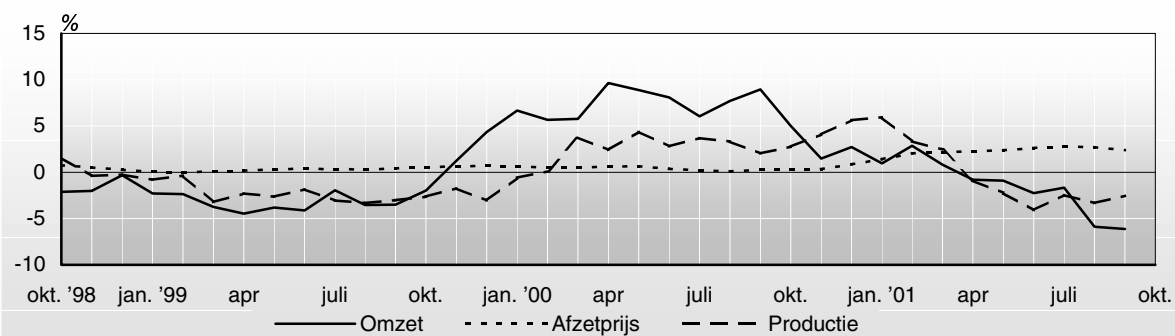
De omzet in de leerindustrie neemt in oktober met bijna 15% af vergeleken met oktober 2000. In het binnenland daalt de omzet met ruim 7%, in het buitenland met 23%. Ook de orderontvangst liep terug in oktober. De waarde aan binnenlandse orders daalt met ruim 9%, de orderontvangst uit het buitenland daalt zelfs met 18%. Per saldo stijgen de verkoopprijzen met 1%. De importprijzen met 0,8% toe, de verbruiksprijzen dalen met 0,2%.

De Conjunctuurtest van november geeft aan dat de orderontvangsten weer toenemen in vergelijking met oktober, met name vanuit het buitenland. De toename is echter normaal voor de tijd van het jaar. De ondernemers tonen meer tevreden met de orderontvangsten dan in oktober. Gecorrigeerd voor het seizoen neemt de index van de werkvoorraad met 1 punt af tot 102,5. Ook over de totale orderpositie is het oordeel fors beter dan in oktober. In november neemt de bedrijvigheid duidelijk toe. De voorraden product zijn duidelijk verminderd. Het aantal ondernemers dat de voorraden gereed product als te klein beoordeeld blijft onveranderd.

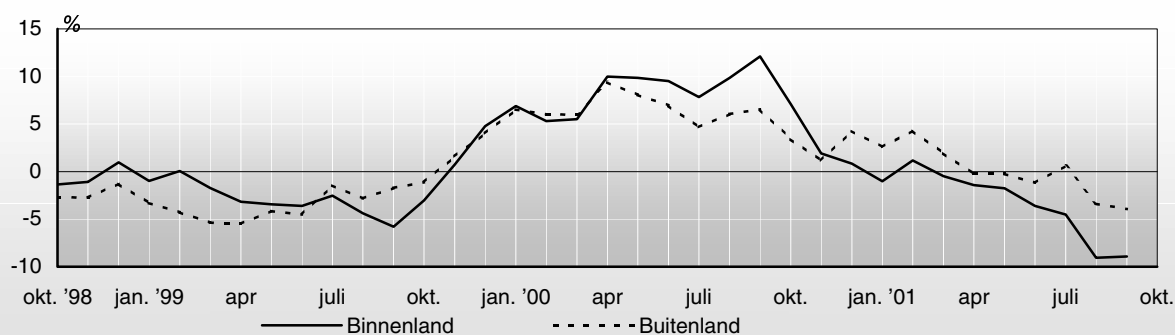
Verwachtingen

De verwachtingen ten aanzien van de bedrijvigheid in de periode van december tot en met februari lopen uiteen. De textielindustrie verwacht geen verandering, de kledingindustrie verwacht duidelijk minder bedrijvigheid, de schoenen en lederindustrie verwacht een toename van de bedrijvigheid. Deze bedrijfstak is tevens de enige waar een flink deel van de ondernemers een stijging van de verkoopprijzen voorziet in deze periode. In de textiel- en in de kledingindustrie worden geen prijsveranderingen voorzien.

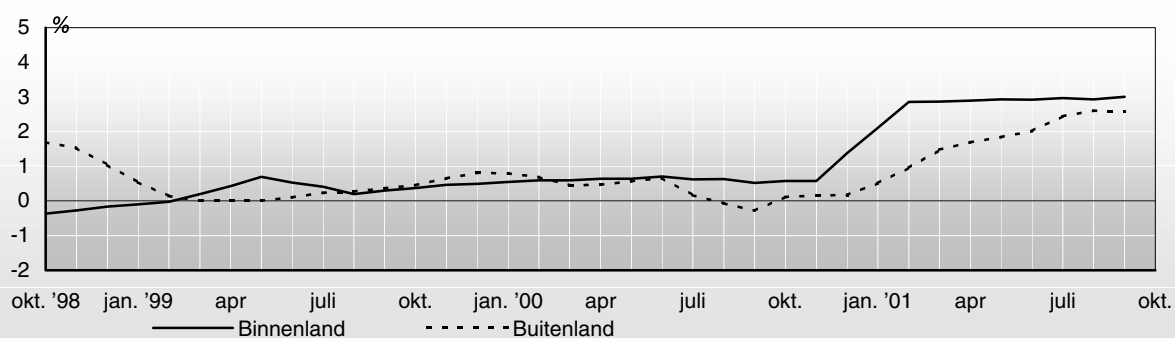
Omzet, afzetprijs en productie

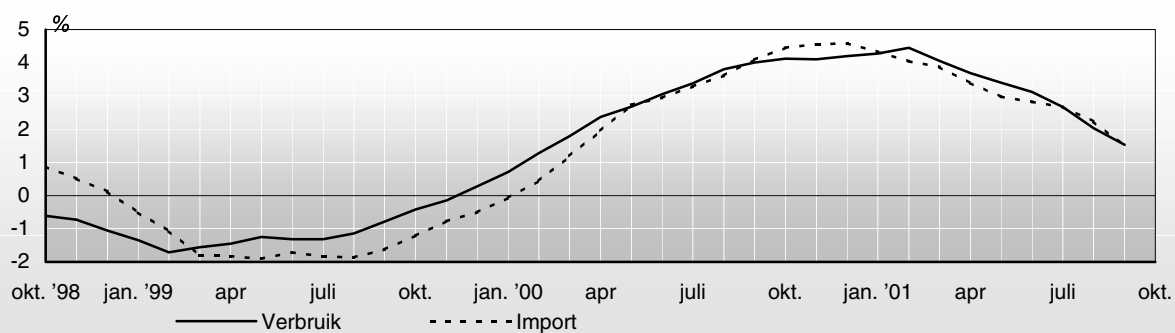
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 3.1

Kerngegevens: Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Ontwik- keling ¹⁾	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.		okt.
1995=100												%	
Omzet (waarde)		105,9	111,8	107,7	110,0	111,7	101,0	121,3	115,4	96,1	106,3	112,3	-2,7
binnenland		105,6	112,3	106,6	109,3	112,4	96,5	119,7	117,8	89,9	100,6	113,0	-4,0
buitenland		106,1	111,5	108,7	110,6	111,1	104,6	122,6	113,5	101,2	110,8	111,6	-1,7
Ontvangen orders (waarde)		108,5	113,5	110,4	107,4	114,6	101,4	122,7	117,4	93,3	111,4	113,3	-3,5
binnenland		108,2	115,5	107,1	112,5	114,3	97,7	123,4	122,7	89,6	107,6	120,4	-1,9
buitenland		108,8	111,9	113,0	103,3	114,9	104,4	122,3	113,1	96,2	114,5	107,6	-4,9
Afzetprijs		101,0	101,4	101,2	101,6	104,0	104,0	101,3	101,5	104,0	103,7	103,7	2,1
binnenland		99,1	99,7	99,7	99,8	102,7	102,6	99,7	99,7	102,6	102,6	102,8	3,1
buitenland		102,3	102,6	102,3	102,8	104,9	104,9	102,5	102,8	105,0	104,5	104,3	1,5
Verbruiksprijs		101,7	104,7	105,4	106,1	107,8	107,5	105,7	106,0	107,5	107,4	107,1	1,0
import		104,4	107,8	108,6	109,4	110,4	110,2	108,9	109,4	110,1	110,0	109,8	0,4
Productie (volume gemiddelde dag)		101,2	104,2	94,5	105,9	108,3	91,4	113,2	109,5	76,3	109,5	105,0	-4,1
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		101,1	104,2	104,6	104,3	104,5	-1,2
Aantal bedrijven ²⁾	1000	3,6	3,4			3,3							
Uitgesproken faillissementen	1	26	40	10	8	7	10						
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	
Energieverbruik	PJ	9	9	2	2	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 3.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.		nov.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		2	4	3	3	0	0	-5	3	7	2	-3	-1
binnenlandse markt		2	3	1	3	-6	0	-1	3	9	5	-5	-2
buitenlandse markt		-2	3	2	-1	3	-1	-11	0	-2	-6	-7	-3
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		3	5	3	2	2	1	-4	7	7	-1	-6	-1
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,2	84,6	84,9	83,8	83,6	83,9	82,9					83,6
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	83	82	80	80	83	86	83					83
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	8	6	5	8	7	5	7					7
tekort aan arbeid	%	5	6	7	5	5	6	5					5
te geringe productiecapaciteit	%	2	4	5	3	2	1	2					2
overige belemmeringen	%	3	3	3	4	3	2	3					3
Orderpositie	⁴⁾	95,2	98,8	98,5	97,8	97,7	100,3	97,5	97,4	97,8	95,7	95,4	98,0
Beoordelingen:													
orderontvangst		-8	1	-2	2	-3	-6	-14	-2	7	-10	-12	-7
orderpositie totaal		-8	2	3	4	3	-1	-8	1	5	-10	-14	-3
orderpositie buitenland		-11	0	3	4	5	1	-2	5	2	-12	-18	-1
productiecapaciteit		4	-3	-5	4	8	8	9					7
voorraden gereed product		14	16	14	16	12	17	15	11	15	16	13	15
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		6	-2	-5	-6	-1	-7	-5					-5
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		0	0	1	5	0	-7	-9					-3
buiten Europese Unie		1	1	-2	6	-3	-1	-6					-1
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		6	12	10	11	13	1	-2					6
bedrijvigheid komende 3 mnd		7	8	8	6	6	0	10	3	5	-4	-6	4
verkoopprijs komende 3 mnd		6	18	18	26	11	6	8	18	31	7	8	10
personeelssterkte komende 6 mnd		2	-2	-2	-3	10	-9	-17					-5
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,3	-0,5	-0,9	-0,9

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000 = 100.

Papier- en grafische industrie

Het volume van de gemiddelde dagproductie is in oktober 2001 fors afgenomen ten opzichte van oktober 2000. De omzet en de afzetprijzen zijn licht gestegen. Daarnaast is de bedrijvigheid van oktober op november zeer fors gestegen. Per saldo veranderen de orderontvangsten weinig en daalt de orderpositie. Dit stemt de ondernemers niet gunstig. Ze verwachten voor december tot en met februari 2002 een afname van de bedrijvigheid bij stabiele afzetprijzen.

Productie daalt in oktober

Het volume van de gemiddelde dagproductie neemt in oktober 2001 af met ruim 5% ten opzichte van oktober 2000. De totale omzet komt 1,5% hoger uit. Op de binnenlandse markt ligt de omzet ruim 2% hoger. De omzet op de buitenlandse markt is nagenoeg stabiel gebleven.

De afzetprijzen nemen met 1,2% toe. Hier ontwikkelen de prijzen op de binnenlandse en de buitenlandse markt zich tegengesteld. Op de binnenlandse markt stijgen de prijzen met 3%, op de buitenlandse dalen deze met 1,5%. Oktober 2001 kent een werkdag meer dan oktober 2000. Het volume van de gemiddelde dagomzet komt na prijs- en werkdagcorrectie 4% lager uit.

Net als vorige maand dalen de verbruiksprijzen en zijn nu 3,4% lager dan in oktober 2000. Deze daling is mede het gevolg van de bijna 6% lagere importprijzen. Hoewel de stijging van de afzetprijzen afneemt, zijn de hogere verkoopprijzen bij de dalende verbruiksprijzen gunstig voor de marges.

Bedrijvigheid fors hoger

De bedrijvigheid in de papier- en grafische industrie is in november 2001 zeer fors gestegen ten opzichte van die in oktober, zo blijkt uit de Conjunctuurtest. Gelet op de tijd van het jaar had een lichte stijging verwacht mogen worden. Het aandeel ondernemers dat per saldo aangeeft dat de bedrijvigheid is toegenomen is echter lager dan in de voorgaande twee maanden.

De binnenlandse orderontvangsten zijn licht toegenomen en de buitenlandse licht afgenomen. Per saldo zijn de orderontvangsten en de voorraden gereed product stabiel gebleven. De hoeveelheid werk in voorraad neemt bij de stijgende bedrijvigheid dan ook af. Dit komt tot uiting in een daling van de index van de orderpositie met 0,8%. Over de orderpositie waren de ondernemers in oktober al niet te spreken. In november is deze ontevredenheid nog groter. Het aandeel ondernemers dat de voorraden als te groot beoordeelt, stijgt licht.

1. Papierindustrie

In oktober 2001 is de omzet met bijna 1,5% afgenomen ten opzichte van die in oktober 2000. Een lichte afname van de afzetprijzen met ruim 1,5% en een correctie voor de extra werkdag resulteert in een afname met 4% van het volume van de gemid-

delde dagomzet. De importprijzen dalen verder en zijn al ruim 13% lager dan in oktober 2000. De totale verbruiksprijs komt mede hierdoor bijna 11% lager uit.

Uit de Conjunctuurtest van november 2001 blijkt dat de ondernemers de bedrijvigheid licht hebben verlaagd ten opzichte van de maand ervoor. Gelet op het seizoen had verwacht mogen worden dat de bedrijvigheid sterker zou afnemen. Ook afgenomen zijn de voorraden gereed product en de orderontvangsten. De ondernemers zijn hierover nog minder te spreken dan in oktober.

De hoeveelheid werk in voorraad is gecorrigeerd voor het seizoen weer licht verminderd. De stemming van de ondernemers is na de verbetering in de maand ervoor, weer negatief. Net als in september zijn de ondernemers flink ontevreden.

2. Grafische industrie

In oktober 2001 is de omzet 3,4% hoger dan een jaar eerder. Ook de afzetprijzen zijn met 3% gestegen. Na prijs- en werkdagcorrectie neemt het volume van de gemiddelde dagomzet met bijna 4,5% af.

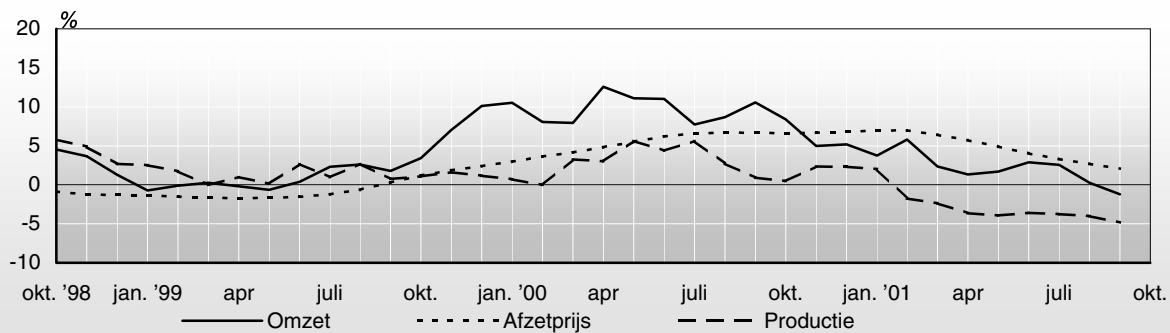
Uit de Conjunctuurtest van november 2001 blijkt dat de ondernemers de bedrijvigheid in de grafische industrie zeer fors hebben verhoogd ten opzichte van oktober. De orderontvangsten nemen licht toe, wat normaal is gelet op de tijd van het jaar. De voorraden gereed product stijgen licht. Bij de fors stijgende bedrijvigheid daalt de voor het seizoen gecorrigeerde hoeveelheid werk in voorraad dan ook. Dit zien we terug in een 1% lagere index voor de orderpositie. De stemming onder de ondernemers was in oktober al niet goed en blijft in november nagenoeg ongewijzigd slecht.

Verwachtingen

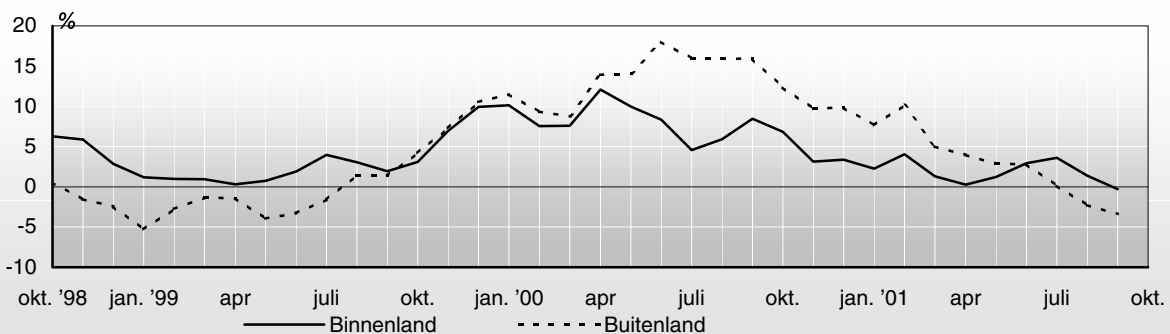
Ondernemers in de papier- en grafische industrie verwachten voor december tot en met februari 2002 een afname van de bedrijvigheid, die normaal is voor de tijd van het jaar. Daarnaast verwacht men dat de verkoopprijzen stabiel blijven.

In de papierindustrie verwachten de ondernemers een stabiele bedrijvigheid. Maar liefst een op de drie ondernemers voorziet dat de afzetprijzen gaan dalen. In de grafische industrie voorzien de ondernemers een flink lagere bedrijvigheid bij hogere verkoopprijzen.

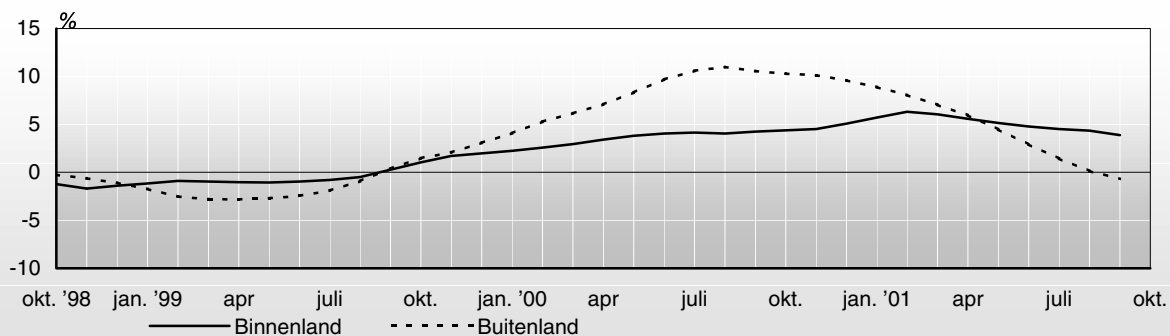
Omzet, afzetprijs en productie

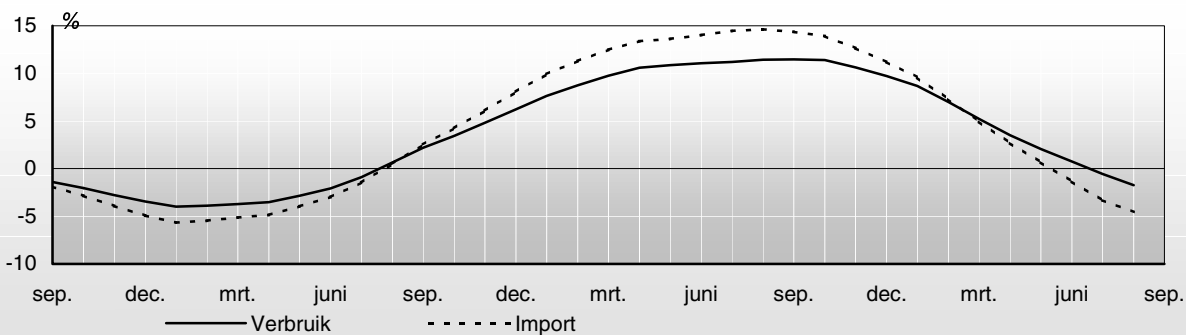
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 4.1

Kerngegevens: Papier- en grafische industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Ontwik- keling ¹⁾	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.		okt.
1995=100												%	
Omzet (waarde)		113,4	122,3	119,8	131,9	125,0	119,8	128,9	133,4	116,1	123,2	135,4	1,5
binnenland		112,6	119,7	115,7	129,0	122,8	117,0	126,3	128,6	114,6	120,6	131,6	2,3
buitenland		115,6	129,4	130,4	139,7	130,7	127,4	135,9	146,0	120,0	130,2	145,6	-0,3
Ontvangen orders (waarde)		111,2	123,8	121,3	125,6	129,8	120,6	127,1	137,3	117,1	125,1	135,9	-1,1
binnenland		100,4	110,3	106,1	112,6	118,4	105,9	114,5	123,9	102,9	109,5	122,8	-0,9
buitenland		121,8	137,1	136,2	138,5	141,0	135,0	139,5	150,5	131,1	140,5	148,7	-1,2
Afzetprijs		95,8	101,2	102,1	103,4	105,3	104,9	102,4	103,4	104,9	104,8	104,6	1,2
binnenland		96,2	99,8	100,1	101,3	104,6	104,5	100,2	101,3	104,5	104,4	104,4	3,0
buitenland		95,1	103,4	105,4	106,9	106,5	105,6	106,0	106,6	105,5	105,3	105,0	-1,5
Verbruiksprijs		91,3	100,7	102,0	104,5	103,1	101,4	102,4	104,5	101,4	101,2	101,0	-3,4
import		90,9	102,7	104,8	107,3	104,0	101,3	105,4	107,2	101,3	100,9	100,9	-5,9
Productie (volume gemiddelde dag)		114,1	117,2	110,3	125,1	119,8	105,9	122,3	117,8	95,8	117,9	111,5	-5,4
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		114,2	117,3	112,6	124,2	115,9	-1,7
Aantal bedrijven ²⁾	1000	7,9	7,4	.	.	7,5
Uitgesproken faillissementen	1	69	62	25	19	23	27
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	.
Energieverbruik	PJ	42	44	10	11

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 4.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Papier- en grafische industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		²⁾ 1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.		nov.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		10	6	19	-3	-1	1	8	25	-9	2	2	0
binnenlandse markt		11	7	24	5	2	3	12	32	1	2	6	3
buitenlandse markt		8	3	-1	-18	-9	-9	-2	0	-20	-3	-4	-8
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		5	8	7	14	-1	6	8	5	30	33	27	9
Bezettingsgraad ³⁾	%	85,1	85,3	84,8	86,0	86,5	86,9	87,0	86,6
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	75	76	77	76	81	72	67	74
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	12	7	4	4	12	16	19	13
tekort aan arbeid	%	7	10	12	12	3	9	12	9
te geringe productiecapaciteit	%	1	2	2	0	0	2	0	1
overige belemmeringen	%	5	5	5	8	4	1	2	4
Orderpositie	⁴⁾	89,5	100,8	102,1	99,9	97,1	97,1	98,1	102,7	99,5	97,9	97,1	97,5
Beoordelingen:													
orderontvangst		-5	-3	1	-9	-13	-15	-15	-7	-11	-32	-30	-17
orderpositie totaal		-6	-1	3	-4	-13	-19	-23	1	-5	-31	-31	-20
orderpositie buitenland		-6	5	10	-10	-17	-22	-24	-8	-8	-28	-33	-22
productiecapaciteit		3	2	2	5	-1	5	8	4
voorraden gereed product		5	1	1	2	3	2	3	0	4	4	7	3
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		10	5	22	1	-12	-6	1	-4
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		-5	5	15	-2	-23	-27	-19	-18
buiten Europese Unie		-4	4	1	6	2	-6	0	1
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		7	11	21	5	-13	-16	-23	-12
bedrijvigheid komende 3 mnd		12	5	25	-15	14	10	30	4	-10	11	-12	10
verkoopprijs komende 3 mnd		13	20	23	9	-12	-10	0	16	10	-20	-1	-7
personeelssterkte komende 6 mnd		-2	-1	5	1	12	-1	-10	1
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,5	-0,1	0,3	0,1

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

Het volume van de gemiddelde dagproductie in de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie ligt in oktober ruim 4% lager dan in oktober 2000. Zowel de omzet als de afzetprijzen liggen lager. De bedrijvigheid is van oktober op november fors afgenomen. Over de afgenomen orderontvangsten blijven de ondernemers somber. Voor de periode december 2001 tot en met februari 2002 verwachten de producenten een gelijkblijvende bedrijvigheid en een lichte afname van de verkoopprijzen.

Omzet lager

In oktober 2001 ligt de omzet van de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie ruim 13% lager dan in oktober van 2000. Op de binnenlandse markt is de omzet zelfs met bijna 19% gedaald. Op de buitenlandse markt is de omzetafval minder groot en bedraagt bijna 11%.

De afzetprijs komt over dezelfde periode bijna 17% lager uit, terwijl de verbruiksprijs ruim 22% lager ligt. Gecorrigeerd voor de extra werkdag en het prijseffect ligt het volume van de gemiddelde dagomzet in oktober 2001 0,6% lager dan in oktober van 2000. Opvallend is de forse daling van ruim 10% op de binnenlandse markt tegenover een stijging van ruim 4% op de buitenlandse markt.

Bedrijvigheid daalt

Uit de Conjunctuurtest van november blijkt dat de bedrijvigheid in de branche fors gedaald is ten opzichte van die in oktober. De bedrijvigheid neemt sterker af dan op grond van het seizoen verwacht mocht worden. In diezelfde periode is de bedrijvigheid in de kunststofverwerkende industrie bijzonder fors gedaald. In de chemische industrie is sprake van een daling die ook geleed op het seizoen verwacht mocht worden.

Orderontvangst in de min

De orderontvangsten van de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie in november 2001 zijn afgenomen ten opzichte van een maand eerder. Oorzaak hiervan is een wederom zeer forse daling van de orderontvangsten op de binnenlandse markt. De orderontvangsten op de buitenlandse markt dalen licht.

In de kunststofverwerkende industrie is er net als in oktober sprake van een zeer forse afname in de orderontvangsten. In de chemische industrie dalen de orderontvangsten ook, terwijl een lichte toename verwacht mocht worden.

De ondernemers in de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie zijn in november 2001 weer iets minder te spreken over hun orderontvangsten dan in oktober.

Voor de branche in zijn geheel geldt dat de voorraden gereed product van oktober op november licht zijn afgenomen. Deze zijn volgens de producenten wel iets te groot geleed op de te verwachten afzet.

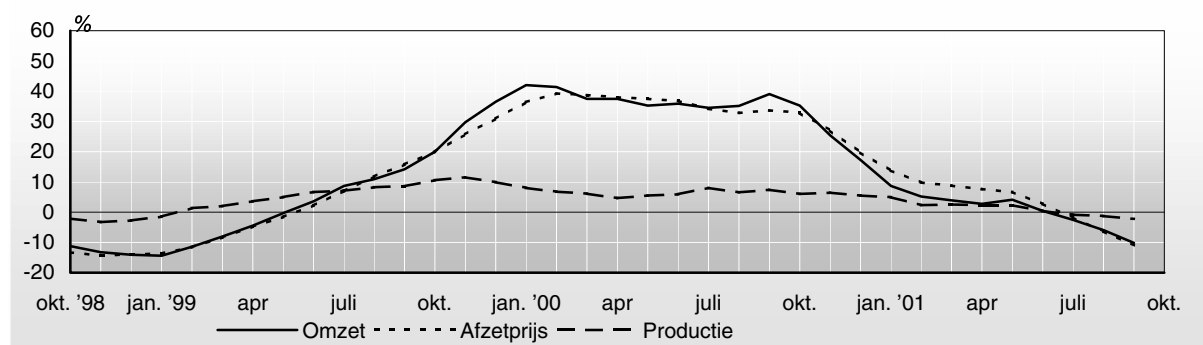
Ontevredenheid over afzet onveranderd

De ontevredenheid over de hoeveelheid werk in voorraad is in november ten opzichte van oktober niet veranderd. Bij de producenten in de kunststofverwerkende industrie is het pessimisme net zoals in de vorige maand toegenomen en zijn de ondernemers zeer ontevreden. Daarentegen zijn de ondernemers in de chemische industrie in november nog wel pessimistisch over de afzet, maar verlichtert deze stemming zich niet.

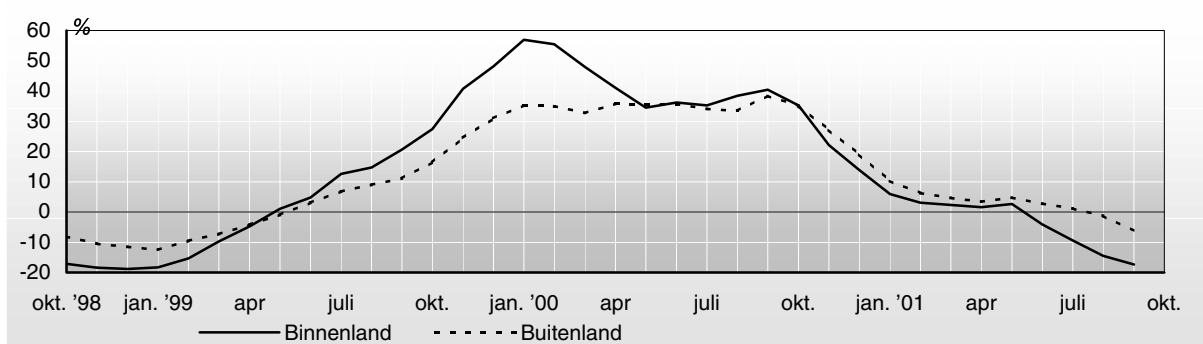
Verwachtingen

Voor de periode december 2001 tot en met februari 2002 verwachten de producenten in de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie een gelijkblijvende bedrijvigheid en enigszins lagere verkoopprijzen. De ondernemers in de kunststofverwerkende industrie verwachten echter dat de bedrijvigheid fors verlaagd zal worden bij sterk dalende verkoopprijzen.

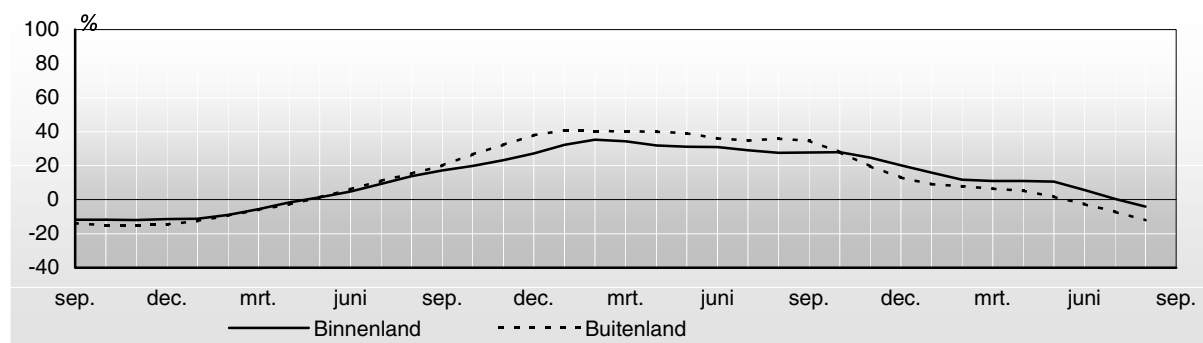
Omzet, afzetprijs en productie

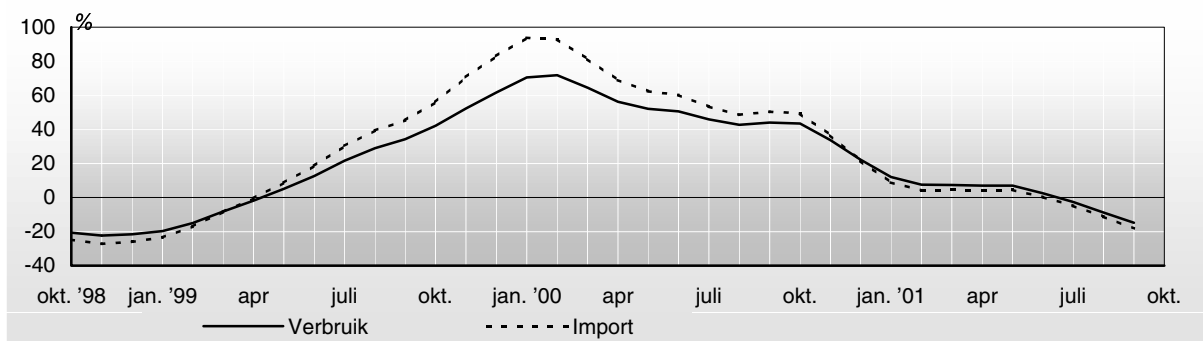
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 5.1

Kerngegevens: Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Ontwik- keling ¹⁾	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.		okt.
		1995=100											%
Omzet (waarde)		120,7	161,2	166,3	171,2	163,0	156,2	175,5	184,5	153,1	157,1	159,9	-13,4
binnenland		121,1	164,6	173,7	173,6	160,5	148,2	186,1	188,2	147,5	151,6	153,0	-18,7
buitenland		120,5	159,6	162,5	170,0	164,2	160,3	170,2	182,7	155,9	159,9	163,3	-10,6
Afzetprijs		104,9	140,3	145,1	150,3	145,8	135,8	151,7	153,9	134,3	136,3	128,2	-16,7
binnenland		108,0	139,7	144,0	150,0	149,2	138,0	149,2	151,6	136,6	138,9	132,1	-12,9
buitenland		103,8	140,5	145,6	150,4	144,6	135,1	152,5	154,6	133,5	135,4	126,9	-18,0
Verbruiksprijs		112,4	166,1	173,0	181,1	168,9	157,5	183,7	186,8	157,3	156,6	145,1	-22,3
import		116,0	180,9	189,2	197,6	179,4	167,5	203,0	206,0	167,9	165,8	151,2	-26,6
Productie (volume gemiddelde dag)		106,3	113,1	111,3	112,8	118,7	109,9	118,4	117,5	106,5	116,8	112,6	-4,2
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		106,3	113,0	113,3	114,3	119,2	.						4,1
Aantal bedrijven ²⁾	1000	2,2	2,0			2,0							
Uitgesproken faillissementen	1	25	28	6	6	8	8						
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	
Energieverbruik	PJ	823	847	219	218	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 5.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.		nov.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		7	6	-5	1	5	-8	-9	17	0	-13	-15	-7
binnenlandse markt		7	5	-7	-8	5	4	-18	27	-13	-33	-28	-11
buitenlandse markt		7	6	-6	4	3	-13	-5	14	2	-2	-7	-5
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		5	5	8	1	7	-13	0	16	-4	-6	-16	-4
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,9	84,9	84,5	85,0	85,6	85,1	84,8					85,1
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	83	79	79	83	85	82	76					82
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	8	5	5	4	8	13	19					11
tekort aan arbeid	%	4	6	5	4	3	3	3					3
te geringe productiecapaciteit	%	2	4	3	4	0	0	0					1
overige belemmeringen	%	4	7	8	5	4	2	2					3
Orderpositie	⁴⁾	98,3	100,0	100,1	100,5	100,1	98,2	96,5	100,4	100,6	95,3	95,7	98,0
Beoordelingen:													
orderontvangst		-2	1	0	-1	-5	-12	-15	-2	0	-12	-15	-10
orderpositie totaal		-3	5	5	7	-1	-11	-12	7	6	-12	-12	-7
orderpositie buitenland		-2	8	10	7	-1	-10	-12	10	9	-10	-11	-7
productiecapaciteit		3	-6	-5	-5	2	5	8					3
voorraden gereed product		4	-3	-1	-3	5	6	7	-3	-5	8	7	6
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		-2	-5	-13	1	-7	-4	-6					-4
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		1	3	4	9	0	-9	-5					-1
buiten Europese Unie		0	5	8	7	2	-6	-11					-2
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		7	13	11	13	2	-5	-1					2
bedrijvigheid komende 3 mnd		6	8	13	5	6	1	6	1	4	2	-2	4
verkoopprijs komende 3 mnd		8	19	16	19	8	-12	-11	17	22	-13	-4	-4
personeelssterkte komende 6 mnd		-12	0	0	1	1	-1	-9					-2
toe- of afname personeelssterkte	%	-1,1	-0,4	-0,3	-0,2

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

In oktober daalt het volume van de gemiddelde dagproductie flink en ook de orderontvangst neemt in oktober flink af, vergeleken met oktober 2000. In de Conjunctuurtest geven de ondernemers aan dat de orderontvangst in november iets lager is dan in oktober. Ook de orderpositie neemt iets af. De ondernemers zijn met de orderontvangst en de orderpositie niet tevreden. Voor de periode november 2001 tot en met januari 2002 rekenen ze op een lichte daling van de bedrijvigheid en een stabilisatie van de afzetprijzen.

Productie daalt flink in oktober

Net als in het derde kwartaal daalt ook in oktober het volume van de gemiddelde dagproductie van de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie ten opzichte van de overeenkomstige periode in 2000. Bleef in het derde kwartaal van 2001 de daling nog enigszins beperkt tot ruim 3,5%, in oktober is de productiedaling sterker. In vergelijking met oktober 2000 daalt het volume van de gemiddelde dagproductie met bijna 11%. Hiermee vertoont deze branche in oktober de grootste productiedaling binnen de industrie.

Ook orderontvangst neemt af in oktober

Al enkele maanden is de waarde van de orderontvangst in deze branche lager dan in de overeenkomstige maand van 2000. Ook oktober 2001 vertoont dit beeld. Ten opzichte van oktober 2000 neemt de waarde van de orderontvangst met bijna 9% af. Het is met name de waarde van de orderontvangst uit het buitenland die lager is en wel ruim 14%. De orderontvangst uit Nederland krimpt eveneens iets, maar hier bedraagt de daling slechts ruim 1%.

Omzet daalt eveneens in oktober

De lagere orderontvangst van de afgelopen maanden vertaalt zich, net als in september, ook in oktober in een afname van de omzet. Vergeleken met oktober 2000 daalt de omzet met anderhalf procent. Op de binnenlandse markt stijgt de omzet nog wel met bijna 2% maar op de buitenlandse markt dalen de verkopen met bijna 4%.

Als rekening wordt gehouden met de ontwikkeling van de afzetprijzen en de extra werkdag in oktober 2001 wordt het beeld nog minder rooskleurig. Het

volume van de totale gemiddelde dagomzet daalt namelijk met bijna 5% in vergelijking met oktober een jaar eerder. Op de binnenlandse markt is de daling van het volume van de gemiddelde dagomzet 3% en op de buitenlandse markt zelfs ruim 6%.

Verder zet de trend van dalende afzetprijzen op de buitenlandse markt zich door, terwijl binnenlandse afzetprijzen iets lijken te stijgen.

Orderontvangst daalt licht in november

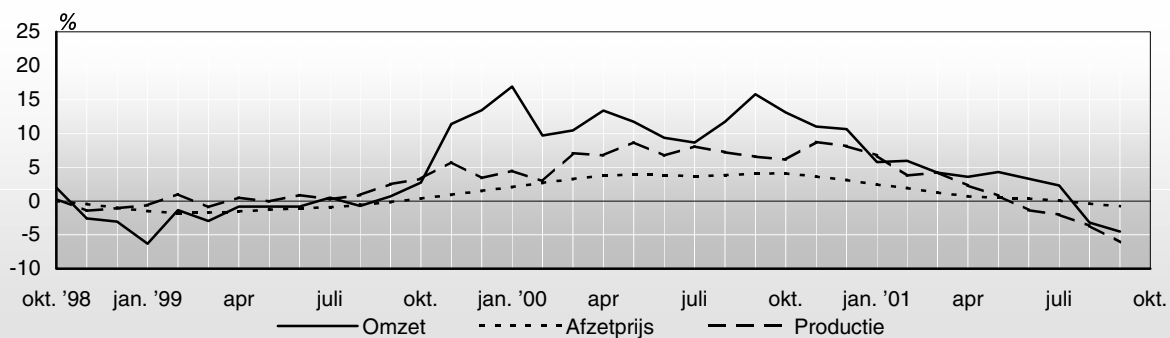
In november vertoont de waarde van de orderontvangst uit het buitenland een daling ten opzichte van oktober. De binnenlandse orderontvangst neemt eveneens af en is er dus sprake van een daling van de waarde van de totale orderontvangst. De bedrijvigheid binnen de branche loopt ook enigszins terug. Desondanks zien we de seizoensgecorrigeerde index van de orderpositie met bijna 1 indexpunt dalen tot 90,4.

De stemming binnen de branche wordt er niet beter op. Met de orderontvangst zijn de ondernemers nog iets meer ontevreden als in oktober. Over de orderpositie, zowel de buitenlandse als de totale, zijn ze ook minder te spreken dan in oktober. Wat positiever zijn de producenten over de voorraad gereed product. Gelet op de te verwachte afzetontwikkeling vinden minder ondernemers de voorraad gereed product te groot.

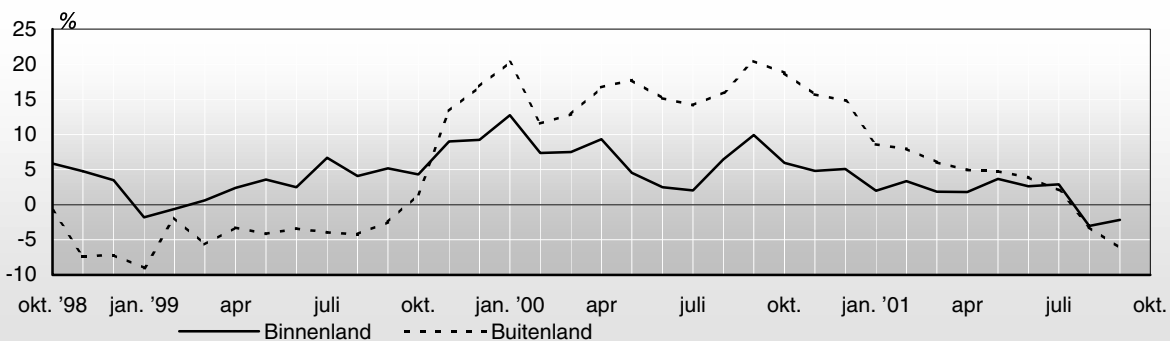
Verwachtingen

De verwachtingen voor de periode december 2001 tot en met februari 2002 zijn gematigd te noemen. De ondernemers geven in de Conjunctuurtest aan dat ze een lichte daling van de bedrijvigheid verwachten en dat de hoogte van de afzetprijzen nauwelijks zal wijzigen.

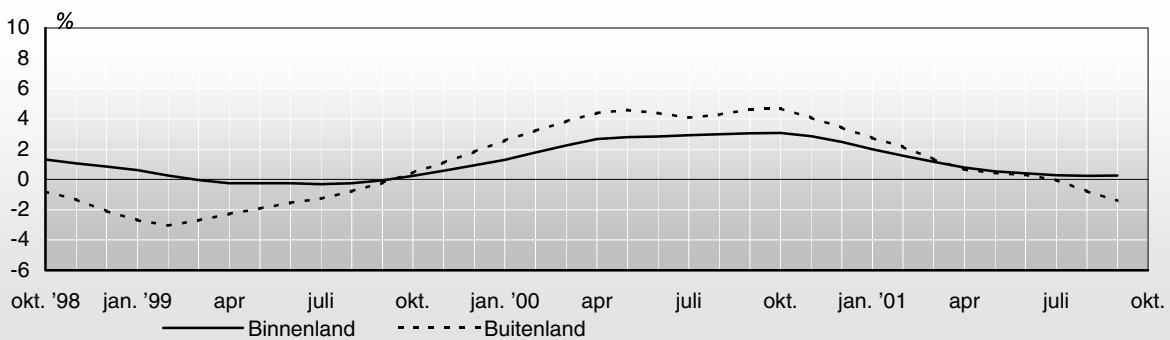
Omzet, afzetprijs en productie

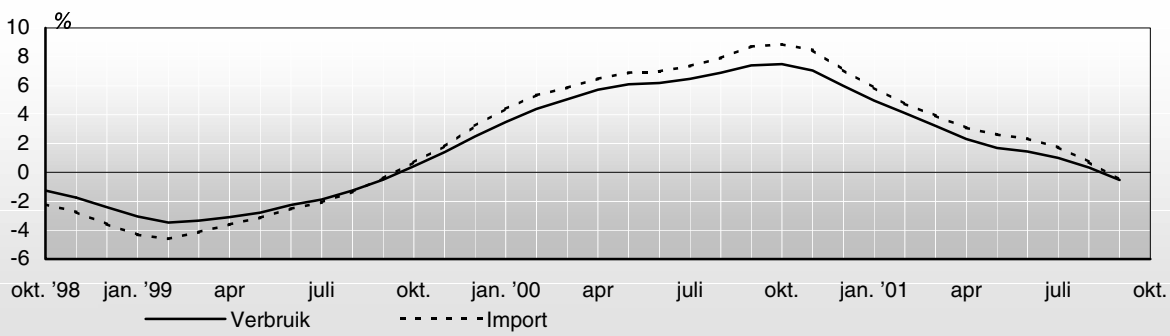
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 6.1

Kerngegevens: Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Ontwik- keling ¹⁾	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.		okt.
1995=100												%	
Omzet (waarde)		126,6	139,8	130,4	160,8	144,9	125,6	150,5	149,9	121,0	135,7	147,7	-1,5
binnenland		132,7	139,2	130,6	154,3	144,2	126,0	150,0	147,9	121,4	135,3	150,6	1,8
buitenland		122,0	140,3	130,3	165,5	145,4	125,2	150,9	151,4	120,8	136,0	145,6	-3,8
Ontvangen orders (waarde)		124,5	140,0	132,9	153,6	132,4	121,6	144,6	145,0	118,6	128,5	132,4	-8,8
binnenland		125,8	134,4	127,4	143,1	133,2	120,3	135,1	140,2	112,4	132,2	138,6	-1,1
buitenland		123,5	144,3	136,9	161,5	131,8	122,5	151,6	148,7	123,2	125,8	127,7	-14,1
Afzetprijs		102,2	105,8	106,5	106,6	106,4	106,0	107,0	107,0	105,8	106,0	105,9	-1,0
binnenland		103,6	106,3	106,8	106,9	106,8	107,1	106,9	106,9	106,8	107,2	107,4	0,4
buitenland		101,4	105,5	106,3	106,5	106,1	105,5	107,0	107,0	105,2	105,4	105,1	-1,8
Verbruiksprijs		100,4	106,6	107,5	108,8	107,8	107,9	108,1	109,0	107,7	107,7	107,5	-1,4
import		99,7	106,8	107,8	109,6	108,9	108,6	108,6	109,9	108,6	108,1	107,9	-1,8
Productie (volume gemiddelde dag)		112,2	119,9	110,0	126,2	127,8	106,0	123,6	122,6	95,9	120,0	109,4	-10,8
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		112,1	119,9	114,2	125,7	119,6	1,0
Aantal bedrijven ²⁾	1000	17,0	17,3			17,9							
Uitgesproken faillissementen	1	146	176	40	45	38	59						
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	
Energieverbruik	PJ	194	194	45	50	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 6.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Metaal-, elektrotechnische- en transportmiddelenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		²⁾ 1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.		nov.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		4	6	8	3	-2	-2	-12	11	-2	-2	-10	-5
binnenlandse markt		3	4	2	1	-2	3	-6	8	1	-8	-11	-3
buitenlandse markt		2	6	9	3	-4	-6	-16	11	-4	2	-10	-7
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		2	5	3	3	2	0	-7	5	9	-7	-7	-3
Bezettingsgraad ³⁾	%	82,4	82,8	83,3	83,1	83,7	83,5	81,6					83,0
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	82	79	75	79	81	82	79					80
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	8	5	4	4	8	10	14					9
tekort aan arbeid	%	6	10	12	11	6	5	4					7
te geringe productiecapaciteit	%	2	2	3	2	2	1	1					2
overige belemmeringen	%	3	4	6	4	3	2	2					3
Orderpositie	⁴⁾	97,6	100,5	101,2	100,9	99,9	96,4	92,3	100,6	101,1	91,1	89,8	95,6
Beoordelingen:													
orderontvangst		-8	0	-3	1	-6	-8	-13	0	1	-17	-19	-9
orderpositie totaal		-1	8	10	8	3	-5	-7	9	8	-14	-19	-5
orderpositie buitenland		0	10	14	9	3	-5	-7	12	9	-12	-17	-4
productiecapaciteit		1	-2	-4	-3	0	4	8					2
voorraden gereed product		3	2	1	4	4	7	7	4	4	11	8	6
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		1	4	4	3	0	2	-4					0
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		0	2	2	1	-3	8	2					2
buiten Europese Unie		0	5	3	8	-2	5	0					3
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		9	17	22	7	2	-5	-8					-1
bedrijvigheid komende 3 mnd		6	10	10	4	7	2	-3	4	2	-11	-7	1
verkoopprijs komende 3 mnd		3	8	5	10	3	2	-1	11	9	-3	2	2
personeelssterkte komende 6 mnd		2	6	10	3	2	-8	-18					-5
toe- of afname personeelssterkte	%	0,0	0,5	1,3	0,4

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie

Net als in bijna elke voorafgaande maand van 2001 daalt ook in oktober het volume van de gemiddelde dagproductie ten opzichte van dezelfde maand het jaar daarvoor. In november daalt de bedrijvigheid licht bij een stabilisatie van de orderontvangst. De ontevredenheid over de orderontvangst neemt toch iets af. Maar in zijn algemeenheid is men nog lang niet tevreden met de gang van zaken. Voor december 2001 tot en met februari 2002 verwachten de fabrikanten een lichte daling van de bedrijvigheid bij fors hogere afzetprijzen.

Productie- en omzetvolume dalen

Ook in oktober 2001 daalt het volume van de gemiddelde dagproductie weer. Ten opzichte van dezelfde maand een jaar eerder neemt het productievolume met 2,3% af. Ook het volume van de gemiddelde dagomzet is gedaald en wel met 2,4%. Op de binnenlandse markt is het bijna 2% minder en op de buitenlandse markt bijna 4% lager. Hoewel de totale omzet met ruim 5% is gestegen, blijkt dit dus niet voldoende om de extra werkdag in oktober 2001 en de gestegen afzetprijzen te laten resulteren in een positieve ontwikkeling van het volume van de gemiddelde dagomzet.

Wat wel als gunstig bestempeld mag worden, is dat de afzetprijzen stijgen terwijl de verbruiksprijzen juist dalen.

Orderontvangst stabiel, bedrijvigheid daalt licht ¹

Na de zeer forse stijging van de waarde van de orderontvangst in oktober blijft deze in november gelijk aan die van oktober. De bedrijvigheid, die in oktober ook zeer sterk werd opgevoerd, daalt in november echter weer licht. Hierdoor loopt de index van de orderpositie met bijna anderhalf indexpunt op tot 96,1.

In oktober was de ontevredenheid over de orderontvangst al afgenomen en ondanks de stabilisatie in november neemt de ontevredenheid nog meer af. Ook de groei van de orderpositie stemt de ondernemers minder ontevreden. Daarnaast vinden minder producenten hun voorraad gereed product te groot. Toch is in zijn algemeenheid nog geen sprake van tevredenheid.

1. Bouwmaterialenindustrie

In november daalt de waarde van zowel de binnenlandse als de buitenlandse orderontvangst ten opzichte van oktober. Ook de bedrijvigheid wordt, als reactie hierop, meteen teruggeschroefd. Desondanks daalt de index van de orderpositie met ruim 2,5 indexpunt tot 83,9. Opmerkelijk genoeg zijn de producenten over de orderontvangst en de order-

positie beter te spreken dan in oktober, maar tevreden zijn ze nog lang niet. Ook vinden minder ondernemers hun voorraad gereed product te groot. Voor december 2001 tot en met februari 2002 verwachte ze een lichte toename van de bedrijvigheid en een zeer forse stijging van de afzetprijzen.

2. Timmerindustrie

Ten opzichte van oktober daalt de waarde van de orderontvangst in november uit zowel binnen- als buitenland fors. Toch wordt de bedrijvigheid in november nog verhoogd. Dit heeft zijn weerslag op de orderpositie. De index van de orderpositie daalt met ruim 2 indexpunten tot 100,1. Ondanks de forse daling van de waarde van de orderontvangst zijn de ondernemers hier over minder pessimistisch dan in oktober. Over de orderpositie zijn ze echter duidelijk minder tevreden. De verwachting van de producenten voor december 2001 tot en met februari 2002 ten aanzien van de bedrijvigheid is dat deze zal afnemen. Voor de afzetprijzen voorzien ze een lichte stijging.

3. Meubelindustrie

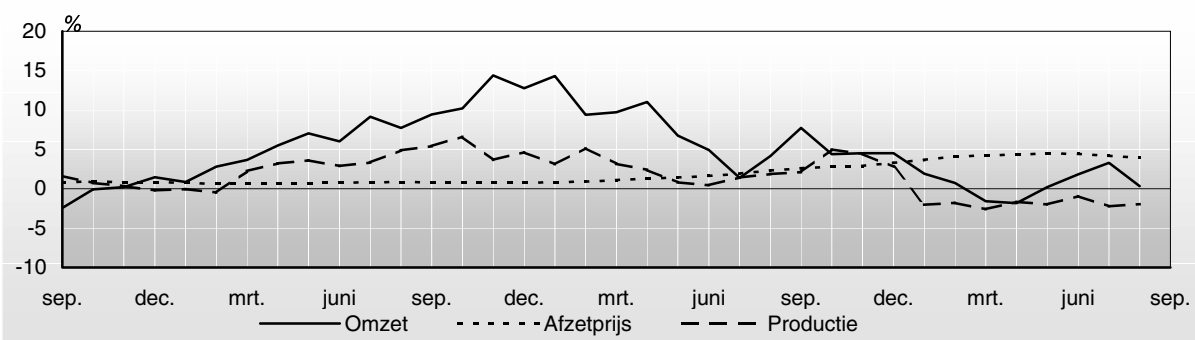
De waarde van de totale orderontvangst is in november licht hoger dan in oktober. Daarentegen is de bedrijvigheid enigszins afgenomen. Hierdoor kan de index van de orderpositie toenemen en wel met ruim 3 indexpunten tot 101,8. De lichte toename van de orderontvangst is blijkbaar enigszins teleurstellend want dit leidt niet tot een verbetering van het oordeel hierover. Wel zijn de fabrikanten minder ontevreden over de orderpositie. Ondanks de toename van de orderpositie verwachte de ondernemers voor de periode december 2001 tot en met februari 2002 een afname van de bedrijvigheid. Wel denken ze dat de afzetprijzen flink zullen stijgen.

Verwachting

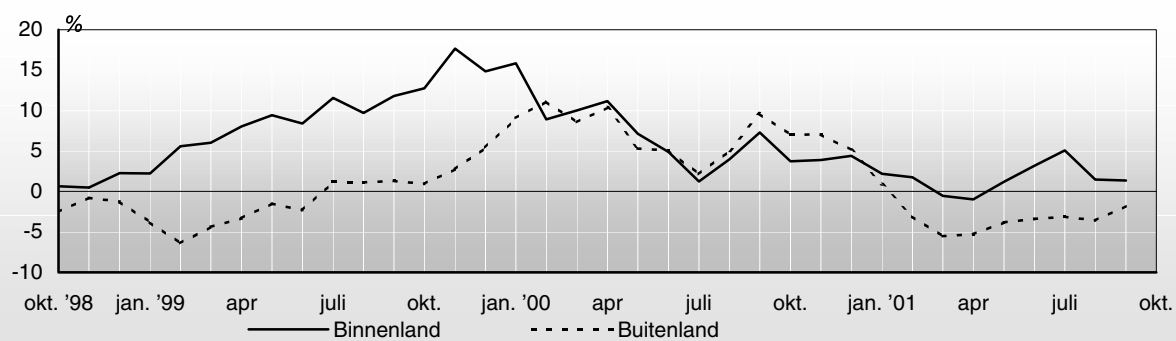
De verwachting van de totale branche voor de periode december 2001 tot en met februari 2002 is dat de bedrijvigheid licht zal dalen. Verder rekenen ze erop dat de afzetprijzen fors zullen stijgen.

¹ Tenzij anders vermeld is het commentaar over ontwikkelingen in indicatoren vermeld in tabel 7.2 gebaseerd op voor de tijd van het jaar geschoonde uitkomsten. Dit geldt voor de branche en sectoren.

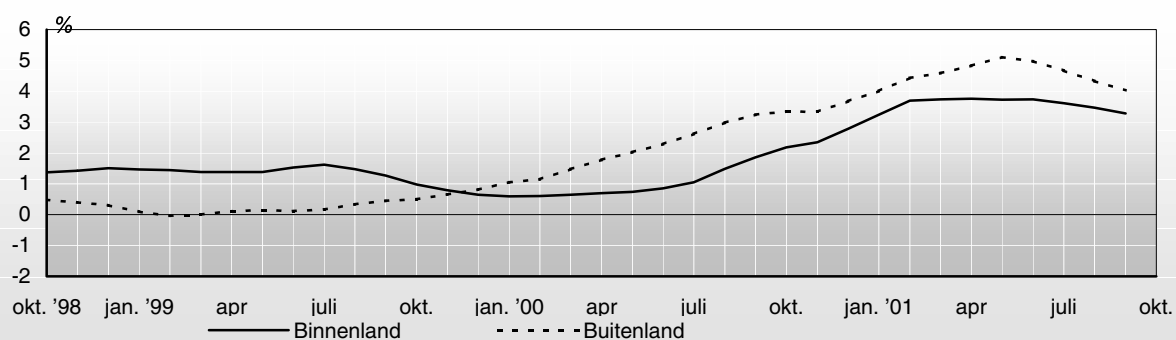
Omzet, afzetprijs en productie

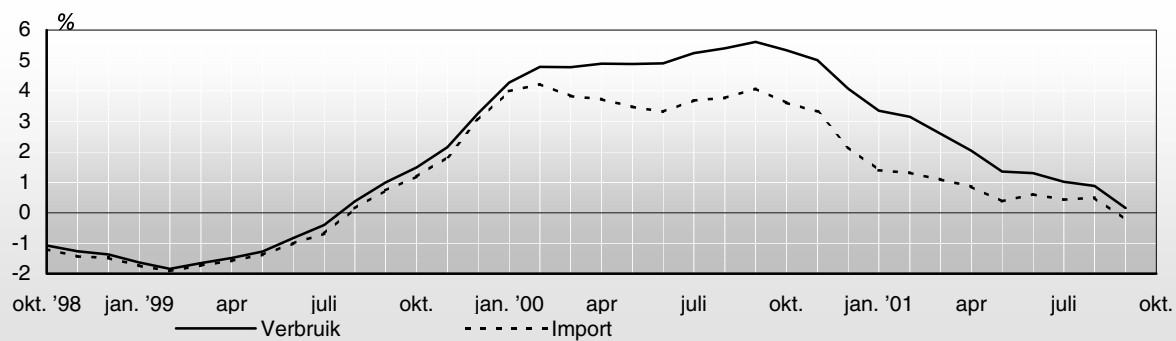
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 7.1

Kerngegevens: Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Ontwik- keling ¹⁾	
		1999	2000	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sep.	okt.	aug.	sep.		okt.
		1995=100											%
Omzet (waarde)		125,1	132,2	120,7	139,9	141,1	120,6	143,1	146,4	108,9	137,3	154,5	5,5
binnenland		130,3	137,4	123,4	146,5	149,7	124,6	149,5	152,4	110,9	143,4	161,3	5,9
buitenland		108,2	115,6	111,8	118,7	113,1	107,7	122,6	127,2	102,6	117,5	132,6	4,2
Afzetprijs		103,0	104,9	105,4	106,0	109,2	109,6	105,6	106,0	109,5	109,5	109,7	3,5
binnenland		105,0	106,4	106,6	107,3	109,9	110,3	106,8	107,2	110,2	110,3	110,6	3,2
buitenland		101,4	103,8	104,5	105,0	108,7	109,0	104,6	105,1	109,0	108,9	108,9	3,7
Verbruiksprijs		102,3	107,5	107,9	108,8	108,5	108,9	107,9	108,9	108,7	108,9	107,8	-1,0
import		101,7	105,5	105,6	106,2	105,6	106,1	105,3	106,2	105,9	106,1	104,8	-1,3
Productie (volume gemiddelde dag)		110,5	113,8	104,6	120,0	120,4	102,3	122,4	120,3	89,2	120,4	117,5	-2,3
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		110,5	113,8	106,9	117,7	118,0	-1,7
Aantal bedrijven ²⁾	1000	10,1	10,0			10,2							
Uitgesproken faillissementen	1	81	82	15	22	38	30						
Aantal werkdagen	1	256	254	65	63	61	65	21	22	23	20	23	
Energieverbruik	PJ	41	43	9	11	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 7.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Hout- en bouwmaterialen- en overige industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1998	1999	2000		2001		2000		2001			
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.		nov.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		5	5	2	0	-4	-6	-5	5	4	24	-10	-3
binnenlandse markt		6	8	8	-2	-2	-5	-5	-6	3	22	-19	-3
buitenlandse markt		6	0	-12	3	-2	-11	-9	29	-3	29	0	-5
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		6	9	10	14	4	2	-9	17	20	26	-12	1
Bezettingsgraad ³⁾	%	86,4	86,0	86,0	85,4	85,8	84,3	82,8					84,6
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	76	70	67	72	79	74	77					76
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	5	7	8	4	9	16	14					11
tekort aan arbeid	%	11	16	18	16	8	7	7					10
te geringe productiecapaciteit	%	4	4	6	3	1	0	0					1
overige belemmeringen	%	4	3	1	5	3	3	2					3
Orderpositie	⁴⁾	93,1	99,2	100,4	100,6	100,0	96,7	94,4	100,0	100,9	93,9	94,9	96,9
Beoordelingen:													
orderontvangst		-2	1	3	-5	-8	-22	-28	-7	-6	-22	-21	-18
orderpositie totaal		1	7	11	4	-3	-14	-25	5	2	-27	-18	-14
orderpositie buitenland		-2	-4	5	-17	-30	-35	-38	-2	-18	-34	-21	-33
productiecapaciteit		-3	-7	-4	-7	-2	10	11					3
voorraden gereed product		10	4	0	7	11	12	13	5	9	14	11	12
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		8	13	9	11	2	0	0					3
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		-5	-3	-4	0	-3	-11	0					-4
buiten Europese Unie		-9	1	0	1	-2	-10	0					-3
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		7	20	21	38	16	-3	-20					8
bedrijvigheid komende 3 mnd		12	12	18	4	18	4	6	6	-1	-9	-22	5
verkoopprijs komende 3 mnd		11	25	19	45	20	6	6	36	48	18	33	16
personeelssterkte komende 6 mnd		3	7	1	10	1	-8	-17					-4
toe- of afname personeelssterkte	%	0,2	0,2	0,0	0,6

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Gepubliceerde artikelen

In de Industriemonitor verschijnen maandelijks één of meer artikelen over de industrie. Onderstaande artikelen zijn reeds gepubliceerd.

Artikel	Auteur(s)	Maand
Industriële innovatie, deel 1: Ontwikkelingen tot en met 1999	Gerhard Meinen	januari 2002
Ontwikkelingen in de sociale werkvoorziening	Margot de Steur	november 2001
Elektronische netwerken in de industrie 1995-2001	Kees van den Berg Masja van Bommel	oktober 2001
De gevolgen van MKZ voor de slachterijen en vleesverwerking	Margot de Steur	september 2001
Vacatures in de Industrie	Martje Roessingh	april 2001
Innovatie bij groot en klein	Gerhard Meinen	april 2001
Investeringsverwachtingen industrie 2001 en 2001	Petra Brocke	maart 2001
De Nederlandse tabakverwerkende industrie	Margot de Steur	januari 2001
Conjunctuuronderzoek MKB Industriemonitor 2000	Marjolein van Eekelen	november 2000
De invloed van grote buitenlandse ondernemingen in de Nederlandse economie	Bert Diederer	oktober 2000
Bedrijfsafvalstoffen vrijgekomen bij de nijverheid, 1998	René Jolly, Paul Klein	september 2000
Investeringsverwachtingen voor 2000 en 2001	André Meurink	juli 2000
Internet in de Industrie 1995-2000	Kees van den Berg Andries Kuipers	juli 2000
Geheimhouding bij bedrijfsstatistieken van het CBS: Geheimhoudingsmodule 2000	Wim Koopman Ab Mulder	juli 2000
Bouwen en bouwmaterialen	Willem Heijnen	juni 2000
De top vijf van de industrie in 1999	Willem Heijnen	mei 2000
Export, groei en winstgevendheid	Robert Goedegebuure	april 2000
Innovatie en provincie	Hans Langenberg	maart 2000
Investeringsverwachtingen industrie 1999 en 2000	André Meurink	februari 2000
De auto-industrie	Willem Heijnen	januari 2000

Gepubliceerde producttabellen

Hieronder staat een overzicht van in de Industriemonitor opgenomen producttabellen (tabellen x.3).

De producttabellen bevatten een systematische opsomming van de meest recente productgegevens per branche. Verkopen in waarden worden per kwartaal gepubliceerd. De verkopen in hoeveelheden worden jaarlijks opgenomen in de Industriemonitor. Omdat bij publicatie van het meest recente kwartaal de voorgaande kwartalen worden geactualiseerd, kunnen deze cijfers afwijken.

Het nummer van de Industriemonitor dat hieronder vermeld staat, betreft het meest recente exemplaar waarin de productgegevens over de betreffende verslagperiode zijn opgenomen.

Periode	Waarde / hoeveelheid	Industriemonitor	
2001	2 ^e kw 1 ^e kw	waarde waarde	november 2001 november 2001
2000	jaar jaar 4 ^e kw 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde waarde	juli 2001 november 2001 augustus 2001 juni 2001 november 2001 november 2001
1999	jaar jaar 4 ^e kw 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde waarde	juli 2001 november 2001 augustus 2001 februari 2001 november 2000 september 2000
1998	jaar jaar 4 ^e kw 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde waarde	juli 2000 juli 2000 juni 2000 februari 2001 november 2000 september 2000
1997	jaar jaar 4 ^e kw 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde waarde	juli 1999 juli 1999 juni 1999 februari 2001 november 2000 september 2000
1996	jaar jaar 4 ^e kw 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde waarde	september 1998 september 1998 april 1997 februari 2000 november 1996 september 1999
1995	jaar jaar 4 ^e kw 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde waarde	juli 1998 juni 1997 juni 1997 februari 1999 november 1997 november 1998
1994	jaar jaar 3 ^e kw 2 ^e kw 1 ^e kw	hoeveelheid waarde waarde waarde waarde	juli 1998 juni 1997 februari 1998 november 1997 september 1997
1993	jaar jaar	hoeveelheid waarde	juli 1998 februari 1997

Informatieservice

Het CBS: betrouwbare informatie voor u

De Nederlandse overheid vindt het belangrijk dat u over betrouwbare en onafhankelijke informatie kunt beschikken. Het Centraal Bureau voor de Statistiek zorgt hier al meer dan 100 jaar voor. Het CBS verzamelt, bewerkt en analyseert gegevens over alle aspecten van de Nederlandse samenleving. Hieruit publiceren wij informatie over bijvoorbeeld de Nederlandse economie maar ook over de leefsituatie van de bevolking en over het milieu. Tevens garanderen wij dat individuele gegevens van personen of bedrijven niet zijn af te leiden uit de gepubliceerde cijfers.

Veelzijdige en flexibele dienstverlening

CBS-informatie is voor iedereen toegankelijk. Vooral beleidsmedewerkers, markt- en bedrijfstakanalisten, onderzoekers en studenten maken hier veelvuldig gebruik van. Ook op de CBS-site op Internet is veel informatie te vinden. Hier vindt u StatLine, de voor het publiek toegankelijke databank van het CBS. Deze is gevuld met actuele cijfers, tijdreeksen etc. Vraagt u informatie bij ons aan dan verstrekken wij die in de vorm die u wenst: per post, fax, e-mail, diskette of bij eenvoudige inlichtingen telefonisch. Alle informatie kan zowel incidenteel als op basis van een abonnement geleverd worden.

Onze informatie is in principe gratis. Dat houdt in dat telefonische inlichtingen gratis worden verstrekt en dat publicaties gratis toegankelijk zijn bij de CBS-bibliotheken in Voorburg en Heerlen en bij vele openbare en universiteitsbibliotheken. Voor het ontvangen van bijvoorbeeld publicaties of diskette betaalt u slechts de kosten van de informatiedrager en het verzenden. Als de door u gewenste informatie niet direct voorhanden is, kan het CBS maatwerk leveren. U betaalt dan de extra arbeidskosten.

De Infoservice

Het CBS beschikt echter over veel meer, en meer gedetailleerde informatie dan er in een publicatie zoals de Industriemonitor wordt opgenomen. Die informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij onze Infoservice. Van de onderwerpen die in de Industriemonitor staan zoals de productie, omzet, prijzen, in- en uitvoer en de conjunctuurtest zijn meer gedetailleerde gegevens beschikbaar voor specifieke branches en bedrijfstakken zoals de zuivelindustrie en de landbouwmachine-industrie. Kortom: voor alles wat u wilt weten over de industrie kunt u bij deze dienst terecht.

Alfabetische begrippenlijst

Bedrijfsinvesteringen in vaste activa

Tot de investeringen in vaste activa worden gerekend de goederen die worden aangeschaft (of in eigen beheer zijn voortgebracht) met het doel ze als kapitaalgoed in het productieproces aan te wenden. In het algemeen gaat het om goederen met een levensduur van meer dan een jaar bijvoorbeeld gebouwen, machines en vervoermiddelen. De toevoeging 'bruto' geeft aan dat de investeringen zowel de vervangings- als uitbreidingsinvesteringen omvatten. Het gaat hier om volumeontwikkelingen, dus gecorrigeerd voor prijsmutaties.

Bruto Binnenlands Product (BBP)

Het BBP is de som van de in het binnenland gevormde toegevoegde waarde inclusief de afschrijvingen. Deze indicator wordt veel gebruikt om de economische groei weer te geven. Bij het samenstellen van deze indicator gebruiken wij gegevens over zowel de productie als de bestedingen. Voor totaal Nederland is alleen de volumeontwikkeling opgenomen, dat wil zeggen voor prijsontwikkelingen.

BBP (mp)

Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen. Dit is inclusief het saldo van de indirecte belastingen en de prijsverlagende subsidies.

BBP (bp)

Bruto Binnenlands Product tegen basisprijzen. Dit is exclusief het saldo van productgebonden indirecte belastingen en de productgebonden prijsverlagende subsidies.

Bruto Toegevoegde Waarde

De bruto toegevoegde waarde is gedefinieerd als de waarde van de productie minus de waarde van het verbruik (inclusief afschrijvingen); het gaat hier om de waarde die wordt toegevoegd aan de goederen (en/of diensten) die in het productieproces worden gebruikt. Tot het verbruik behoren niet de diensten van de ingezette arbeid en kapitaal.

CBS-Koersindex

De CBS-Koersindex geeft de ontwikkeling weer van het gemiddelde koersniveau van gewone aandelen. De index wordt eenmaal per dag berekend op basis van de slotkoersen. In deze berekening worden alle op de beurs genoteerde Nederlandse gewone aandelen betrokken met uitzondering van aandelen van vastgoedfondsen, beleggings- en houdstermaatschappijen. Bij de berekening wordt wel gecorrigeerd voor kapitaalmutaties (bijvoorbeeld emissies), maar niet voor dividenduitkeringen. Het maandcijfer is het rekenkundig gemiddelde van de dagcijfers.

Conjunctuurtest

Elke maand houdt het CBS onder circa 1 700 ondernemingen uit de industrie een conjunctuurenquête. Deze enquête –de Conjunctuurtest– heeft tot doel binnen vier weken na een verslagmaand actuele informatie te verschaffen over de economische ontwikkelingen in de bedrijfstak industrie en de daaronder vallende bedrijfsklassen en -groepen. Het gaat daarbij met name om de richting waarin een aantal conjunctuurindicatoren zoals bedrijvigheid, orderontvangst, voorraden, orderpositie etc. zich van maand op maand ontwikkelt. Met het oog hierop zijn de

vragen eenvoudig gehouden. Er wordt niet naar exacte, kwantitatieve gegevens gevraagd. De cijfermatige presentatie van de resultaten over de vragen met een drieledige antwoordstructuur vindt plaats in de vorm van saldering van de positieve (gestegen; groot) en negatieve (gedaald; klein) antwoorden (in %). De saldi geven informatie over de richting waarin de variabelen zich hebben ontwikkeld. Bij de ontwikkelingsvragen geeft het saldo op zich al direct de richting aan. Bij de beoordelingsvragen, die een momentopname weergeven, is daartoe vergelijking met het saldo van de voorafgaande maand nodig. De gegevens worden verzameld bij bedrijven met minstens 10 werknemers.

Variabele in de tabel in de Industriemonitor met daaronder de vraagstelling op het enquêteformulier van de Conjunctuurtest.

Bedrijvigheid t.o.v. de vorige maand

Het niveau van de productie is, vergeleken met de vorige maand (de invloed van feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten): toegenomen / vrijwel gelijk gebleven/ afgenomen.

Beoordeling orderontvangst

De totale orderontvangst¹ in de afgelopen maand beoordelen wij, gelet op de tijd van het jaar, als: groot / normaal / klein.

Beoordeling orderpositie

De orderportefeuille¹ beoordelen wij, gelet op de tijd van het jaar, als: groot / normaal / klein.

Beoordeling productiecapaciteit

De huidige productiecapaciteit achten wij, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, als (te): groot / normaal / klein.

Beoordeling voorraden gereed product

Onze voorraden eindproduct beoordelen wij, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, als (te): groot / normaal / klein.

Bezettingsgraad

De bezettingsgraad² van de beschikbare productie-installaties bedroeg in de verslagmaand ca.%

Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1

De concurrentiepositie³ van ons bedrijf is in de afgelopen 3 maanden op de markt: verbeterd / vrijwel gelijk gebleven / verslechterd.

Vervolg van variabele in de tabel in de Industriemonitor met daaronder de vraagstelling op het enquêteformulier van de Conjunctuurtest.

Orderontvangst t.o.v. de vorige maand

De waarde van de orderontvangst¹ is vergeleken met de vorige maand uit het buitenland / uit het binnenland / in totaal: toegenomen / vrijwel gelijk gebleven / afgenomen.

¹ Indien u uitsluitend levert uit voorraad en de orderportefeuille is vrijwel nihil, dan kunt u voor 'orderontvangst' lezen 'omzet / verkopen'. Bij de beoordelingsvragen over de orderportefeuille geeft u vervolgens een oordeel over de huidige afzetontwikkeling van het bedrijf (gunstig = groot; ongunstig = klein).

² Bij incidentele toepassing van een meerploegenstelsel of overwerk, kan de bezettingsgraad meer dan 100% bedragen. Groot onderhoud kan tot een verlaging van de bezettingsgraad leiden.

³ De verhouding van de afzetprijs en / of kwaliteit van uw producten met die van andere aanbieders op de markt.

Orderpositie

Onze totale orderportefeuille⁴ vertegenwoordigt, bij normale werktijden, aan maanden werk ca.. mnd.

Productiebelemmeringen

Onze productie ondervindt thans: a) geen belemmeringen, b) wel belemmeringen als gevolg van onvoldoende vraag / tekort aan arbeidskrachten / te geringe capaciteit van de productie-installaties / andere oorzaken, nl.

Verwachting bedrijvigheid

Vergeleken met de afgelopen maand zal het gemiddelde productieniveau in de komende 3 maanden (de invloed van feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten): toenemen / gelijk blijven / afnemen.

Verwachting buitenlandse afzet

De buitenlandse afzet zal in het komende kwartaal: toenemen / vrijwel gelijk blijven / afnemen.

Verwachting personeelssterkte

Onze personeelssterkte zal in het komend halfjaar naar verwachting: toenemen / vrijwel gelijk blijven / afnemen.

Verwachting toe- of afname personeelssterkte

Bij toe- of afnemen (van de personeelssterkte) het percentage vermelden: ca. ...%.

Verwachting verkoopprijs

Onze verkoopprijzen zullen in de komende 3 maanden: stijgen / vrijwel gelijk blijven / dalen.

Producentenvertrouwen

Het producentenvertrouwen is een samengestelde stemmingsindicator opgebouwd uit antwoorden op drie vragen van de Conjunctuurtest industrie. Het betreft hier de vragen over de door de ondernemers te verwachten bedrijvigheid in de komende drie maanden, hun oordeel over de orderpositie en hun oordeel over de voorraden gereed product. Om dit in één kengetal naar buiten toe te kunnen brengen en daarnaast het verloop van de ontwikkeling van de industriële productie zo goed mogelijk te benaderen, wordt eerst het verschil tussen het percentage positieve en negatieve antwoorden zowel voor het seizoen als voor de lange termijn trend gecorrigeerd. Over de afgelopen 15 jaar heeft het CBS per vraag het vooruitlopen op de feitelijke ontwikkelingen gemeten. Op basis van deze gegevens worden de recente uitkomsten gewogen. De hieruit berekende uitkomst (producentenvertrouwen) geeft in één kengetal de stemming onder de ondernemers aan.

Consumentenprijsindex

De consumentenprijsindex heeft betrekking op alle goederen en diensten die huishoudens voor consumptie aanschaffen, excl. de verzekerde medische zorg. Zowel dagelijkse boodschappen als aankopen die minder vaak gedaan worden, zoals auto's en wasmachines horen hiertoe. Ook betalingen aan de overheid voor verleende diensten (schoolgelden, secretarieleges) en zogenaamde consumptiegebonden belastingen zijn in de index opgenomen. De voor deze index gevolgde prijzen zijn de contante prijzen, inclusief BTW.

Consumentenvertrouwen

In het Consumentenconjunctuuronderzoek worden aan 1 000 respondenten vijf vragen gesteld over de algemene

economische situatie en de eigen financiële situatie. Van iedere vraag wordt het saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal aantal antwoorden bepaald. Het Consumentenvertrouwen wordt uitgedrukt als het rekenkundig gemiddelde van deze vijf saldi. De minimale waarde is dus -100; de maximale +100.

Economisch klimaat

De ontwikkeling van het economisch klimaat wordt bepaald door twee vragen uit het Consumentenconjunctuuronderzoek over de algemene economische situatie in Nederland.

Koopbereidheid

De ontwikkeling van de koopbereidheid wordt ontleend aan de antwoorden op drie vragen uit het Consumentenconjunctuuronderzoek naar de eigen financiële situatie, waaronder de vraag of de tijd gunstig wordt geacht grote aankopen te doen.

Energieverbruik

De som van aanvoer, winning en voorraadonttrekking, minus de afleveringen van energiedragers. Onder PJ (petajoule= 10^{15} joule) wordt een energiehoeveelheid verstaan die overeenkomt met 31,6 miljoen m³ aardgas.

Faillissementen

Het gaat bij de reeks Faillissementen om alle uitgesproken faillissementen, zowel van natuurlijke als van rechtspersonen. De cijfers worden niet gecorrigeerd voor faillietverklaringen die later ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie worden vernietigd.

Geregistreeerde werklozen

Onder de geregistreeerde werklozen worden de bij een arbeidsbureau ingeschreven personen verstaan van 15-64 jaar die niet meer dan twaalf uur per week werken, twaalf uur of meer willen werken en daarvoor beschikbaar zijn. Er is niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden.

Gezinsconsumptie

De reeksen van de gezinsconsumptie geven de bestedingen weer van gezinnen. Dit is inclusief de aankopen van buitenlandse toeristen in Nederland en exclusief de aankopen van Nederlanders in het buitenland. De bestedingen betreffen aankopen van voedings- en genotmiddelen, duurzame consumptiegoederen en overige goederen en diensten. Het gaat in de Industriemonitor om volumeontwikkelingen, dus gecorrigeerd voor prijs-mutaties. De maandcijfers van de gezinsconsumptie laten soms grote fluctuaties zien doordat de cijfers niet voor koopdagen en seizoensinvloeden gecorrigeerd zijn. Het is verstandig hier bij de interpretatie van de ontwikkelingen rekening mee te houden.

Invoer van goederen en diensten

De invoer is gewaardeerd tegen cif-prijzen (cost, insurances, freight). Dat wil zeggen inclusief alle vracht- en assurantieprijzen die op het vervoer tot het punt van inkleding in Nederland betrekking hebben en exclusief invoerrechten, accijns op invoer en bijzondere verbruiksbelasting op auto's.

Omzet

Omzet betreft de factuurwaarde van de aan derden verkochte zelfvervaardigde of geassembleerde goederen en opbrengsten van diensten (exclusief: BTW, aan afnemers

⁴ Orderportefeuille excl. Het reeds gerealiseerde deel aan onderhanden werk; incl. eventueel werk verbonden aan het op peil brengen van voorraden.

in rekening gebrachte accijnzen, verbruiksbelastingen, BPM op auto's en statiegelden). De gegevens worden verzameld bij bedrijven met minstens 20 werknemers.

Producentenprijzen industrie

De Statistiek producentenprijzen meet de prijzen die de producent of de importeur in rekening brengt aan de afnemers. De gevolgde prijzen zijn de gemiddelde maandprijzen exclusief BTW, af-fabriek, van de afgezette goederen. Voor de importprijzen is gebruik gemaakt van prijzen op cif-basis (cost, insurance, freight).

Productie-index

De productie-index geeft de volume-ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen weer. De cijfers zijn voor prijsinvloeden gecorrigeerd. Tevens vindt er een correctie plaats voor het aantal werkdagen in de betreffende maand. De cijfers betreffen dus de ontwikkeling van de gemiddelde dagproductie. Er wordt rekening gehouden met continudiensten. Voor de maandelijkse productie-ontwikkelingen zijn ook seizoengecorrigeerde gegevens beschikbaar.

Uitvoer van goederen en diensten

De uitvoer van goederen is gewaardeerd tegen fob-prijzen (free-on-board). Dit is de waarde af-producent, vermeerderd met de handels- en vervoersmarges tot aan de Nederlandse grens. Onder de export zijn de goederen opgenomen die uit het Nederlandse vrije verkeer worden gebracht. Goederen die aan het buitenland zijn verkocht, maar nog niet geleverd, zijn niet als export beschouwd.

Vacatures

Vacatures zijn arbeidsplaatsen waarvoor personeel wordt gezocht dat op korte termijn kan worden geplaatst. Tot en met het derde kwartaal van 1993 is het door het CBS gepubliceerde aantal vacatures van geheel Nederland exclusief die bij de overheid, het onderwijs, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en uitleenbedrijven. Vanaf het vierde kwartaal 1993 zijn alleen de vacatures bij de overheid en het onderwijs nog uitgesloten. Bij het aantal vervulde vacatures worden de vervallen vacatures meegerekend.

Werkdagen

Aantal dagen in de maand verminderd met zaterdag en zondagen alsmede algemeen erkende feestdagen.

Standaard bedrijfsindeling

In vrijwel alle economische statistieken van het CBS worden de gegevens geordend naar economische activiteit. Dit gebeurt op basis van de standaard bedrijfsindeling. De industrie is onderverdeeld in verschillende bedrijfsklassen. De totale industrie omvat SBI 15 tot en met 37. Hieronder staan de bedrijfsklassen genoemd behorend bij de verschillende branches zoals ze gegroepeerd zijn in de Industriemonitor.

<i>SBI</i>	<i>Rubriek in Industriemonitor</i>
	<i>Voedings- en genotmiddelenindustrie</i>
15	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie
16	Tabakverwerkende industrie
	<i>Textiel-, kleding- en lederindustrie</i>
17	Textielindustrie
18	Kleding- en bontindustrie
19	Leer-, lederwaren- en schoenindustrie (excl. kleding)
	<i>Papier- en grafische industrie</i>
21	Papier(waren)- en karton(waren)industrie
22	Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie van opgenomen media
	<i>Aardolie-, chemische-, rubber- en kunststofverwerkende industrie</i>
23	Aardolie-, steenkoolverwerkende industrie
24	Chemische industrie
25	Rubber- en kunststofverwerkende industrie
	<i>Metaal- elektrotechnische en transportmiddelenindustrie</i>
27	Basismetalaalindustrie
28	Metaalproductenindustrie
29	Machine- en apparatenindustrie
30	Kantoormachine- en computerindustrie
31	Elektrische machines en apparatenindustrie
32	Audio-, video- en telecommunicatie- apparatenindustrie
33	Overige machines en apparatenindustrie (incl. medische apparatuur)
34	Industrie van auto's, aanhangwagens en opleggers
35	Overige transportmiddelenindustrie
	<i>Hout-, bouwmaterialen en overige industrie</i>
20	Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)
26	Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie
36	Meubel- en overige industrie

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 588 blz., € 24,94.

ISSN 0924-2686. Kengetal A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijkse Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz. € 70,50 per jaar.

ISSN 0166-9680.

INDEX

Het CBS-magazine met een geheel eigen vormgeving. INDEX geeft vanuit de statistische optiek een brede kijk op de vele economische en sociale aspecten van de samenleving. Veel themanummers met daarnaast een aantal gevarieerde onderwerpen.

Jaarlijks 10 nummers, ca. 32 blz., € 90,00 per jaar.

ISSN 1380-7447. Kengetal A-152.

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde.

Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 212 blz., €14,75.

ISSN 1386 – 1042. Kengetal P-19.

Kennis en economie 2001

Kennis wordt tegenwoordig als de vierde productiefactor gezien naast de traditionele factoren: land, arbeid en kapitaal. In de publicatie *Kennis en economie 2001* staan de uitkomsten van de R&D-enquête over 1999 centraal. Naast de vergelijking met Nederlandse gegevens van voorgaande jaren, worden de uitkomsten ook in een internationaal perspectief geplaatst: de cijfers van andere landen binnen de EU en de OESO worden hier ook gepresenteerd.

Jaarlijks, 284 blz., € 28,50.

ISBN 903572955 2. Kengetal K-300

De digitale economie 2001

Deze nieuwe CBS-publicatie beschrijft de omvang en groei van de binnenlandse ICT-sector. Het gebruik van internet door huishoudens. De activiteiten door het Nederlandse bedrijfsleven op internet en andere elektronische netwerken. Daarnaast worden genoemde ontwikkelingen in Nederland vergeleken met die in de ons omringende landen.

Jaarlijks, 186 blz., € 14,75. Kengetal P-34.

ISSN 1568-2773.

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie *De Nederlandse conjunctuur* wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, 23,61 per jaar.

ISSN 1566-3191. Kengetal: P-104

Maandstatistieken

Het CBS publiceert naast de Industriemonitor nog een aantal andere maandelijkse periodieken. Enkele zijn:

- Sociaal-Economische Maandstatistiek
Maandlijks, ca. 80 blz., € 109,50 per jaar.
ISSN 0168-549X. Kengetal V-4.
- Maandstatistiek van de Prijzen
Maandlijks, ca. 115 blz., € 109,50 per jaar.
ISSN 0166-9486. Kengetal U-2.
- Maandstatistiek Bouwnijverheid
Maandlijks, ca. 20 blz., € 76,50 per jaar.
ISSN 0166-9338. Kengetal K-3.
- Financiële Maandstatistiek
Maandlijks, ca. 50 blz., € 92,50 per jaar.
ISSN 1381-6780, Kengetal O-1.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

Het CBS heeft een website. Deze is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

Statline is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt Statline vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://statline.cbs.nl/>

Statline op cd-rom

Statline is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt Statline dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.
10 keer per jaar. € 85,- per jaar, € 10,70 per exemplaar.
Productnummer: 17004. Kengetal:A159cd.